

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ בלק ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו | בשמירת העינים
תלוי צלם הפנים
מילתא דפליאה - מילתא חדתא

יב | כי לא נחש ביעקב
נציץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | ויהפך ה' את
הקללה לברכה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוצר פניני החסידות

אור גנוז | מעלת הטהרה בטבילה כפי שהשרישו בעל שם טוב ותלמידיו זיע"א
אור החיים | אדם מיישראל מלא קדושה מתוקה וערבה ולכן משתוקקים כחות השמאה לדבק בו
רד"ן דאורייתא | בכל עת על האדם לפשפש במעשיו ולהתניעץ עם חברים טובים כיצד לתקן מעשיו
אור המאיר | חשבון הנפש נוקב על מחשבות ותענוגי העולם המטרידים את האדם מחובתו בעולמו
שם משמאל | על ידי חשבון הנפש האדם מתקדש ומזדכך אט אט
אמרי קדש | חשבון הנפש עצמי מועיל רק לשעה ואלו חשבון הנפש שעל ידי למוד התורה מועיל בתמידות
תולדות יצחק | על ידי למוד התורה בטהרה אפשר להמתיק הדינים | באור 'פרוץ גזר ומקום'
אור פני משה | משה רבנו נולד בטבעו עם מדות רעות והפך ושר את טבעו | מעשה במלך ששלח צירים לשרטט את פני משה
תפארת עזריאל | 'צמיד פתיל' - דבקות הבורא
אהבת שלום | מי שפיו פתוח לדברי הרשות הוא עדין בצד השמאה
לקוטי שיחות | שני הפרושים ב'דרך האתרים' שני דרכים שבהם אפשר לנצח את עמלק
דברי בינה | על האדם לקיים המצוות בתמימות ולהאמין שנופלים על ידיהם דברים נשגבים
פתחי חותם | קימת חצות לעסק בתורה ותקון השכינה בק"ש ותפלה ..
בית אהרן | רק כאשר האדם עז פנים בקדושה רשאי לצאת לרחובות ולשוקים ה'שמו ישראל' | העובד את הבורא רק כאשר מרגיש טעם ונעימות הוא חסרון אמונה
מאור ושמע | קרוב הגאולה הוא רק כאשר כל ישראל כאחד יעשו תשובה ה' **בת עין** | עקר גמ"ח - השתתפות בצער חברו
שפת אמת | כל דור נתלה בחברו ומסייע לו

בת עין | 'ישראל' גימטריא 'אור חושך'
שם משמאל | כאשר מרגיש בשפל המצב יתגבר בדקא
לקוטי תורה | בכל דור שחולף מתעבה כח הרע ונצרך להתפלל ביתר התלהבות מהדורות הקודמים
אור לשמים | על האדם לשרף הפסלות על ידי התלהבות
קדשת לוי | הנשמה חושקת תמיד לעבד הבורא רק הגוף מונע
אור לשמים | עבודת הבורא בשלמות הפונה והרצון
אהל ישכר | על האדם להתניעץ בעבודת ה' ולא לצפות לנסים
מאור ושמע | על ידי נפלאות הצדיקים מתחזק האמונה והשגת מציאות ה'
נעם אלימלך | הקדשה צריכה להיות משרשת באדם בטבע
שפת אמת | התענוג והרצון של בני ישראל נוגע במקום גבוה מאד
מאור עינים | לכל אחד אות בתורה שמשם שרש חיותו
מאור ושמע | עצה נאמנה לרופא להגיע לאסוקי שמעתתא אליבא דאמת
באר משה | למוד קדם התפלה מסגל שתעלה פהגן
ילקוט הגרשני | רק כשהשטן ואמות העולם ביחד יש להם פתחון פה לישראל ו **דבש וחלב** | נטילת שכר על המצוות השכליות כמו על המצוות החקיות
כפוזי אברהם | מתי אמות העולם מחשיבים את ישראל ואת החקים
ויאמר שאול | הכנעת היצר הרע על ידי למוד התורה לשמה
ויאמר עזריאל | העוסק בתורה לשמה נחשב לאחר מיתתו כאילו הוא בחיים
זכרון יצחק | לא נמחל עונו הראשון של משה רבנו מפני ששמע הדבור מפי הגבורה
זרע שמשון | בזכות מרים וכו למים כל ארבעים שנה
מי מנוחות | קשי השעבוד השלים גזרת ארבע מאות שנה
בנין דוד | עבודת ה' בין בשעת הדין ובין בעת הרחמים
בן גרני | נתקלקלו המן ובארה של מרים לאחר שנתקברו ישראל לאדום ..
מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת בלק

ויהפך ה' את הקללה לברכה

נאמנו מא"ד

רבי מרדכי דוד מדומבראד זי"ע

בין כל אדם להנשע מכל מצוקותיו על ידי שמיעת ברכות בלעם

כל איש הישראלי שיש לו מעיקים מהשורה, הן בעניני מסירות וכו' וכדומה, בכמה ענינים שיוציאו עליו זרים בלבולים ועצות רעות לרחותו, אזי יתבטלו ויתבטלו מהרה בקריאות הברכות מזו השבוע, ויהפכו לב המציקים מרעה לטובה:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

כשם ששנאת בלעם היתה בלי טעם ודעת כן ברכותיו מבטאות את גדל אהבת ה' לעמו למעלה מטעם ודעת

הנה כתיב (דברים כג ו) 'ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך'. כלומר, לא זו בלבד שתמורת הקללה הכריח הקדוש ברוך הוא את בלעם לברך את ישראל, אלא עוד זאת, שהקללה נהפכה לברכה, שלכן היו ברכותיו 'מעין אותם קללות שבקש לומר כו' (כהובא בפירושו רש"י).

ויש לומר, דכשם ששנאתו של בלעם היתה שנאה בלי טעם ודעת, על דרך זה ברכותיו של בלעם באו לבטא את גדל אהבתו של הקדוש ברוך הוא לבני ישראל, שהיא אהבה למעלה מטעם ודעת, 'אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א ב), שהיא האהבה של הקדוש ברוך הוא לישראל להיותם בנים למקום.

וזהו גם מה שדוקא בפרשת בלעם נבא במשיח האחרון שעתיד לגאל את ישראל בגאולה האמתית והשלמה, כמבאר ברמב"ם (מלכים פי"א ה"א), כי ענין הגאולה הוא למעלה מטעם ודעת, כמאמר 'אין משיח בא אלא בהסח הדעת', כפרוש אדמו"ר ה"ק (תניא אגרת הקודש ס"ד) שהוא 'למעלה מבחינת הדעת', שזהו בהתאם להענין דויהפך ה' אלקיך לך גו', שתמורת השנאה של בלעם לישראל

בלי טעם ודעת, נתגלו על ידו נבואות הגאולה, שהם 'למעלה מבחינת הדעת' (חל"ח עמ' 89):

אור המאיר

רבי זאב וואלף מדוטמיר זי"ע

מעשי זמות העולם מדור הפלגה, עשו, לבו, בלק ובלעם, שיכים בכל אדם ובכל עת

מעט הבריאה עד ביאת משיחנו, נוקב והולך כל פרטי ספורי המעשיות הפתובים בתורתנו הקדושה, מעשו ולכן ובלעם ובלק, וכמוהו יכול המשיחיל להמציא במלא קומתו, שגם בו ישנם, כאשר עמדו להפליג בימי האבות, וכתנאי שישגיח על פרטי פרטיות עתיו ורגעיו.

וכל הקורה אותו מפגעי ומקרי הזמנים, ידע נאמנה שהכל בהשגחה, כאשר גזרה חכמת הפועל לתקן ענינו, וישכיל לדעת כאשר מתרמי לנגדו העומד על ימינו לשטנו, כמעשה עשו עם יעקב, חובת גברא לתקן את העובדא, לערך בחינתו.

ויגרים בעובדא פזאת אותן הצורפים שצורף יעקב אבינו עם עשו שלו, וילמד סתום מהמפרש, אשר פרטי ספורי מעשיות מלבן ובלעם ובלק וקרח, עדן לא נפסק ענינם, ונוקבים והולכים מדור לדור וכו'.

ובארנו דרך גבר בעולם כל ימי היותו בעולם הזה, הלוכו והתקדשו לעבודת הבורא, זה נקרא בחינת דרך שלו, ומכרח להיות עומד על הדרך לנגדו, בחינת עשו ולכן ובלעם ובלק וכדומה, שמדווגים לו בדרך לשטנו, ולכלכל דרכו הטוב.

והחכם ענינו בראשו, ושומר נפשו ירחק מהם, עד בלי אחז בקומתו שמץ מנהו, לגרשם ולהפרידם מקומתו להיות נקי ממגע נכרים, ואז נתוסף אצלו יתברך תוספות תענוג.

וכל מה שמרגיש מציקת הצר ואויב, אינו נותן לבו ונפשו לצער את עצמו הנוגע אליו, כי אם החכם ענינו בראשו, להיטיב דרכיו ולתקן שרשו במקום עליון, ועקר הצער נוגע למעלה, אשר בכל צרתם לו צער כביכול וכו'.

ועשו ובלעם ובלק כלם המה מאז דור הפלגה, ומשם יפרד, ונוקבים והולכים מדור לדור, וכמו שמצינו (תיקון סט קיד, א) בנשמות משה, אתפשוטותא דמשה בכל דרא ודרא, כמוהו בחיצונים, בלעם בחינת הדעת דסטרא אחרא, התפשוטותו גם כן בפרטי הדורות, וכל המצר לישראל הכל מהם ובהם וכו':

באר משה

רבי משה יחיאל מאורוב זי"ע

שרשרת רשעות שתחלתה בדור הפלגה, והמשכה בעמלק, בלק ובלעם, והערב רב שבדורנו

בלק ובלעם הם בדרגא דס"מ, ויברגת עמלק שכל מלחמתו היתה כלפי מעלה, ולכן מלחמה לה' בעמלק מדר דר (שמות יז טז).

ונמצינו למדים שאין זה רק מעשה שארע לדור המדבר, אלא זוהי חלקה אחת משרשרת של רשעות, שתחלתה בדור הפלגה, והמשכו בעמלק ימ"ש, דרך בלק ובלעם.

ואם כן כל אות שנכתב בתורה בענין זה, הוא טובה לכל הדורות, ובפרט לדורנו - דור עקבתא דמשיחא, שהרי אותה המלחמה נמשכת עד ביאת הגואל וכו'.

עמד והתבונן ותאחז אותך רעדה, כי הערב רב שבדורנו, שיכים אף הם לאותה הנפיה של דור המבול, הפלגה, עמלק בלק ובלעם: ואנו רישין בקיומא סגי, ובגללם השכינה נודדת ממקומה (מאמר זממו של בלעם):

אמונה פשוטה

בית ישראל

רבי ישראל מגור זי"ע

התחזקות באמונה פשוטה ללא התחכמות

מפרשת בלעם ובלק אנו למדים עד כמה להתחזק באמונה פשוטה בלי התחכמות. וכונת בלעם ובלק היתה להכניס ספקות בלבבות בני ישראל, כאשר היתה

הרה"ק רבי בונם מפרשיסקא זיע"א
מקנא בטעם השבת של קצב הטרוד
ונחפז במלאכתו

שמעתי מחסיד ישיש ששמע מפי הרבי
רבי בונים ז"ל מפרשיסקא:

כמה אני מקנא הקצב שעובד כל
ערב שבת קדש לחלק בשר לכבוד
שבת קדש, וכערב מתנגע מבית לבית
לגבות המגיע, עד ששומע קול שמקבלים
שבת קדש בבית הפנסת רץ בכל
כחו לקבל שבת קדש וממהר לביתו
לקדש ולאכל, אז אומר גילויבט (מכרד)
השם יתברך שנתן לנו השבת למנוחה,
שהוא אויס מענטש (טרוד ומבלבל) מעבודה
שביום ועתה תהלה לא-ל הרחיב
לו. סים הרבי ז"ל: הלואי שאטעם
טעם שבת קדש בקצב הנ"ל, עד
כאן שמעתי.

אנו יודעים שרבי כזה אשר זקני
ז"ל (בעל החודשי הרי"ם זיע"א) כתת
רגליו אליו כמה פעמים בשנה ובמסירות
נפש, בלי ספק הרגיש אור גדול
בשבת קדש יותר מהמוני הנ"ל, מכל
מקום חשק לטעם שבת קדש של
הפחות:

מואב מפני העם' – 'עם' הוא לשון
קרירות מלשון גחלים עוממות, הינו גם
מאותם שנתקרו מדרכי עבודת השם
יתברך יראו ופחדו.

הטרוד בעסקיו ונזכר בחרדה שעוד לא
התפלל מנחה ומתפלל בחטף אנהתו
בוקעת רקיעים

וכמו שאמר אבא מארי זצוקלה"ה
בשם הבעל שם טוב זצוקלה"ה,
שגם זה האיש המטרד בעסקיו כל היום
בשוקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש
בוא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת
מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפלה
וגונח ונאנח בלבו בהתבוננות האיד שפנה
כל היום בהכלי העולם, והוא רץ לסימטא
אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו
יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם
זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך
הוא והאנחה שלו בוקעת רקיעים, ולכן
יראו בלק ומואב גם מאנשים האלו כי
רב כחם מאד:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

אצלו, כדאיתא 'מי האנשים האלה עמך'
(כב ט) פעמים רואה ופעמים אינו רואה
(רש"י), ואת המחשבה הזאת רצו להכניס
בלבות בני ישראל.

אבל באמת לא הועילו כלום, כי
עקר עבודת בני ישראל באמונה
פשוטה בלי התחכמות. וזה דאיתא 'פי
לא נחש ביעלב ולא קסם בישראל'
(כג כג), ואיתא בגמרא נדרים (לב) כל
מי שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה
שאפילו מלאכי השרת אינם יכולין לכנס
לשם (תש"ט):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

חרדת בלק ומואב היתה מכח התפלה
של פשוטי עמך ישראל

הענין מה שבלק חרד כל כך מפני
בני ישראל עד ששלח אחרי
בלעם, זה מרמז בהכתוב גופא, 'וירא
בלק' – מה ראה – את כל אשר עשה
ישראל 'לאמרי' – הוא לשון אמירה
ודבור, הינו מה שישראל עושים באמרי
ודבורי פיהם בתורה ותפלה, ולכן 'ויגר

פרשת בלק

גדלות המוחין, לתוף שם אלהי"ם וממתיקים
הדינים.

והנה ידוע שבעתים הללו בין
י"ז בתמוז לתשעה באב גברו
הדינים והמקטרגים עד למאד עד
שנחרב הבית המקדש. ואז בעת מעשה
חרבן הבית נסתלקו הויות למעלה
למעלה, והיה הסתלקות הויות רק
באותו הרגע ואחר כך מיד חזרו
לזרח ככראשונה שלא להאחו חלילה
שליטת החיצונים, ועל ידי זה היה
קיום העולמות.

והנה נמצא כתוב בספר הפנונת להאר"י
ז"ל שבמים האלה יש לבון בגי
הראשונות של השמונה עשרה בתפלה,
בחתמה ראשונה יש לבון האותיות שקודם
להווי"ה, דהינו שם טדה"ד, ובחתמה
שניה של השמונה עשרה יש לבון האותיות
שאחר שם הווי"ה, דהינו שם כוז"ו, עין
שם.

ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר
מזה וגדר מזה (כב כד)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

'גדר מזה וגדר מזה' רמז לבין המצרים

הנה התורה הקדושה היא נצחית
ללמד לדורות עולם, ומה זה
בא הפסוק ללמדנו. ונראה הענין בשום
לב על מה שנקראו הימים שבין
שבועה עשר בתמוז לתשעה באב בין
המצרים, וטעמא בעי ולא שמעתי
הפרוש מימי ולא ראיתי בספרים
פרושו.

ונראה לומר, דהנה כבר כתבנו למעלה
שרשעים במעשיהם הרעים
ממשיכים את ההנהגות העולם על פי
'הטבע' שהוא גימטריא אלהי"ם והוא
גבורות ודינים וגורמין חרבן העולם חלילה,
אמנם הצדיקים במעשיהם הטובים ממשיכים
את שמות הקדושים, דהינו הויות הקדושים,

הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין
הארץ (כב ה)

תפארת שלמה

רבי שלמה מדומסק זיע"א

כח ישראל בשמירת העינים

וכסה את עין הארץ. ידוע כי עקר הקדשה
של האדם בשמירת העינים בחינת
הראות, כמו שנאמר (בראשית לח כא) 'איה
הקדשה היא בעינים', הקדשה הוא בעינים.
לכן צריך שמירה מעלה מאד, כי הזק
ראיה שמה הזק (כ"ב ב), רצה לומר שפוגם
בשם זה פגוע.

וזהו שנאמר וכסה את עין הארץ, לשון
כסות עינים, שראה בלק את בני
ישראל ששומרים בחינת הראות. אבל אצל
בלעם הרשע כתיב (להלן כד ד) 'נפל וגלוי
עינים', רצה לומר זאת הנפילה שלו, כי
היה גלוי עינים, שלא שמר בחינת הראות
כנ"ל:

הן עם לבדד ישכון. פי האדם אשר מרגיש בנפשו כי היצר הרע מקרר בנפשו ההתלהבות הבורר בקרבו, העצה היעוצה יתבודד בינו לבין קונו בכל עת ורגע. וזהו ע"פ מלשון גמלים עוממות, לבדד ישכון הוא לשון התבודדות, שיתבודד עצמו:

לא הביט און פי'עקב ולא ראה עמל בישראל (כג כא)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע א

בחינת יעקב ובחינת ישראל - עבד וכו'

הנה יש שתי בחינות ומדרגות למעלה, בחינת יעקב ובחינת ישראל, שהם גם כן שתי בחינות בעבודת ה', בחינת עבד ובחינת בן. בחינת יעקב הוא בחינת עבד כמו שנאמר 'שמע אלי יעקב עבדי' (ישעיה מד א), ובחינת ישראל הוא בחינת בן כמו שנאמר 'בני בכורי ישראל' (שמות ד כב).

ולא ראה עמל בישראל פירוש דוה מעלה יתרה בבחינת ישראל מה שאינו בבחינת יעקב. דאלו בבחינת יעקב לא הביט האון אבל יגיעה ימצא בו, שיעקב הוא בחינת 'עבדי', והעבודה הוא ענין עמל ויגיעה לאפפיא לסטרא אחרא ולא הפכא חשוכא כו' על ידי התפלה והמצות.

מעלת עבודת השבת על עבודת ימי החל

והינו בעבודת ה' בתפלה בכל ששת ימי המעשה צריך להיות בחינת עבודה זו – להתבונן בגדלת ה' ולהוליד אהבה ויראה לה' ולהוציא מלבו הרצונות זרות דנפש הבהמית עד שיהיה לו רק רצון אחד לאביו שבשמים.

שכל זה הוא על ידי מלחמה גדולה עם היצר, וכמו שאיתא בזהר שעת צלותא שעת קרבה. וזהו פירוש 'עובד אלקים' (מלאכי ג יח), לתקן ההסתור וההעלם הנמשך משם אלקים שלא יהיה מסתיר ומעלים.

אבל בשבת הוא בחינת 'בשנותו את טעמו ויגן'שהו וילך' (תהלים לד א), דאתהפכא חשוכא לנהורא עד שהוא בחינת מנוחה ואין נמצא בו עמל כלל. וזהו בחינת ישראל - שיר א-ל - שהוא השירה של בחינת א-ל דכתיב 'חסד א-ל כל היום' (שם נב ג).

אמה החוגגת שלש רגלים בשנה, רש"י (כב כח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

במשה נמצא הטוב של משה ש'ת ה'כל ובבלעם רק חלק הרע

רמזה לו באמרה של רגלים ולא אמרה 'שלש פעמים', לרמז רגלים לשון רגלים ממש, וזה לרמז על משה שרמז בסופי תבות ו'ה שלש רגלים, דהינו זה משה האיש שאמרה רוצה להשתוות עמו, זה שלשה אנשים יש בו, שהוא ראשי תבות משה ש'ת ה'כל, וכל הטוב שבהם כלול בו, ואין אתה שאין כך פי אם הרע של הכל רוצה להשתוות עמו, ומה רגל אחד אפלו היה טוב וישר וחקק אינו יכול לעמד בפני שלשה רגלים, רגל שהוא שבור ורעוע אין יכול לעמד בפני שלש רגלים:

'בלעם' אותיות 'בל עם' ואותיות 'בעמל'

עוד, 'עמל' שרמוזה בראשי תבות מ'ה ע'שיתי לך, כך אמרה לו, מה שאמרה דורש בשמך שהוא 'בלעם' ואמרה אומר שרמוז בו 'בל עם', דהינו שאמרה סוכר שיש בד כללות עם ישראל ולא יהיה עם, לא כך הוא מדרש שמך, וכך תדרש אותו 'בלעם' אותיות 'בעמל', דהינו לעמל וריק אתה יגע:

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב (כב ט)

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זי"ע א

באור הפסוק על פי מעשה בבעל שם טוב זי"ע א

ועל דרך הלצה יש לפרש, אחר ששמעתי בשם אבי אדוני זקני זלה"ה, שפעם אחת הלך למקנה בין ישמעאלים, ובחזרתו מן המקנה ירא שלא יגע בו ישמעאל, ושמע שני ישמעאלים מדברים זה עם זה אחד לחברו שמר עצמך שלא תגע ביהודי השמא הזה חלילה.

והוא שאמר הן עם לבדד ישכון ואינם מתערבים בגוים השמאים, והוא מחמת ובגוים לא יתחשב, שאינם חשויים בין הגוים, וזה טובתם כנ"ל, וקל להבין:

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זי"ע א

עצת ההתבודדות בכל עת

בימי בין המצרים יש ללמד בפשט התורה יותר מבנסתרות וכן לעסק במדות טובות

ונראה לי הענין, כי הנה הדבר ידוע מדברי הקדושים העליונים ובספרים קדושים, שכל הזמנים חוזרין הדברים כמו שהיה בזמן הראשון, דהינו בימי הפסח מתעוררים הנסדים כמו שהיה בפסח מצרים, וכן בשבועות וכדומה.

וממילא בימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב מתעוררים הדינים ומקטרגים כמו שהיה בשעת החרבן ושרפת הבית. ולזאת נראה עצה היעוצה לעסק בפשטות התורה בימים הללו ולא בנסתרות ומובן ממילא לידע דעת. וגם כן יראה לאחזז במדות טובות ב"ג מדות.

הרמז בכונות האר"י לימי בין המצרים

וזה לדעתי נרמז בדברי פונת האר"י ו"ל הנ"ל, דהינו לכונן שמות אלו בחתימת ג' ראשונות שם טדה"ד ושם כוז"ו, כי שם טדה"ד גימטריא כ"ב, דהינו שרומז לכ"ב אותיות התורה ללמד בהתמדה בתורה הקדושה בימים אלו, ושם כוז"ו בגימטריא ה' אחד, דהינו ליחד השמות ולאחזז ב"ג מדות, כמו שאמרו חז"ל ויעשו לפני פסדר הזה וכו'.

ובזה נבין מה שנקראו הימים ימי צרה ש-מ"ז בתמוז לתשעה באב בין המצרים – לפי שהשם הנ"ל הוא בין שני שמות, דהינו השם טדה"ד לפניו כנ"ל והשם כוז"ו לאחריו כאמור. וזהו בין המצרים, בין הגבולים, דהינו השני שמות הנ"ל, כדי שלא יאחזז בו החיצונים חלילה.

הרמז בפסוק 'גדר מזה וגדר מזה'

וזהו רומז בפסוק שהתחלנו, ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים וגו' – רצה לומר שעומד מלאך ה' – הינו מלאך של רחמים, במשעול הכרמים – הינו פרס ה' צבאות בית ישראל, גדר מזה וגדר מזה – הינו מצד הזה לשם הנ"ל הוא גדר וציון שלא יאחזז בו המקטרגים והדינים, וכן מצד השני, שם טדה"ד מלפניו ושם כוז"ו מלאכתו, שהוא נכתב גם כן על המזוזה לשמירה, ובהו ישמרנו השם ויצילנו מכל רע ואף טוב לישראל, והבן:

ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (רמז לו אתה מבקש לעקר

באתפסא, ובכל שנה ושנה נתקנו יותר ויותר, והם כ"א יום פמנן אה"ה, כי על ידי תשובה נתקנו, והימים האלו מסגלים מאוד לתשובה, הגם ששערי תשובה לא ננעלו ומועיל תמיד לדופקי בתשובה, אבל אותן הכ"א יום שבין המצרים הם מועילים יותר.

ימי בין המצרים מסגלים לפרנסה

וזה פרוש הגמרא (קדושין כב:) קרקע נקנית בקסף ובשטר ובחזקה, ומאימתי הוי חזקה מפי דייש אמצרי (ב"ק ט), כי השכינה כביכול נקרא קרקע, והינו מאימתי השכינה נקנית לאדם, 'מפי דייש אמצרי', רומז לימי המצרים שהם מסגלים לפרנסה, כי הם כ"א יום אה"ה סוד התשובה, ומצפון זהב יאתה (איוב לו כב), וצנור וברכה של פרנסה הוא שם שד"י שדי בברכותיו (ראה רש"י בראשית כח א), ושם של שד"י יש לו ששה צרופים ואחד הוא ד"ש, וזה מפי דייש אמצרי – שממשיך פרנסה ושפע ממי שדי בברכותיו, אמצרי לימי המצרים, שהם מסגלים לזה (ד"ה אל מוציאם):

• לשונות של אור •

אחדות

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

אחדות פועלת ישועות ומסלקת כל הקטרוגים

עקר הכל הוא התחברות ישראל שיהיה אהבה ואהבה ורעות ביניהם, והדבר הזה פועל ישועות גדולות ומסלק כל המקטרגים (ד"ה וירא בלק):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

המרחם על הבריות מעורר רחמנות על עצמו

כאשר האדם מרחם עצמו על הבריות הוא מעורר מדת הרחמנות ומרחמין עליו גם כן (ד"ה א"י הנה):

אני (לעיל כב יב) 'לא תאר את העם כי ברוך הוא':

וקרר כל בני שתי (כד יז)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

לחיצוניות צריך להיות קר ההפך מההתלהבות שבעבודת ה'

וקרר כל בני שתי. הכלל, לעבדות הבורא צריך האדם להתלהב, אבל לדבר גשמי אסור להתלהב. והכלל עבדות ה' הוא בהסתור, כי הקדשה הוא בהסתור פירוש, אבל החיצוניות הוא בגלוי, וזהו וקרר לשון קר, שתי הוא לשון התגלות, להחיצוניות שהוא גלוי צריך האדם להיות קר – שלא יהיה לו חס ושלוש שום התלהבות:

בין המצרים

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

'כל רדפיה השיגוה בין המצרים' רמז על חדשי תמוז, אב טבת שיש בהם דין ויכולים להתקרב לפני הבורא

כל רדפיה השיגוה בין המצרים (איכה א א). כי העבדים שאין ראויים לראות פני המלך אי אפשר לראות בשום פעם המלך ואי אפשר שיעשה משאלותיו, כי אין בא לפניו אף כשהמלך עובר בדרך. רק כשהמלך עובר במקום צר, אז נופל אותו העבד לפני מרכבתו, ואין דרך המלך לעבור על אדם חי, וצוהק העבד משאלות לבו.

וידוע מהזהר (ח"ג קעד) 'ותצננהו

שלושה ירחים' (שמות ב ב) שיש דין, והינו: תמוז, אב, טבת. וזה 'כל רדפיה השיגוה בין המצרים' כמשל העבד שנופל לפני המלך במקום צר, ודו"ק (מגילת איכה):

אור לשמים

רבי מאיר מאפטא זיע"א

ימי בין המצרים קדושים מאד - באכתסא

והוא ענין בין המצרים, כי הימים האלו הם ימים קדושים מאד אבל הם

והינו שתפלה דשבת הוא התענוג מגדלת ה' שמתענגים ישראל בתפלה על ידי ההתבוננות וההשגה בגדלת ה'. ולכן 'לא ראה עמל ב'שאל', כי אין העבודה בבחינת עמל כלל רק להתענג על ה' וקראת לשבת ענג' (ישעיה נח ג).

ובשבת קתיב ו'כל אלקים' (בראשית ב ב),

פירוש שפלתה בחינת ומדרגת מדת הצמצום וההסתור דשם אלקים, ונמשך התגלות שם הוי"ה, 'שבת להויה' (שמות כ י). לכן נקרא 'שיר א-ל' ולא שיר אלקים, כי יוצאים מבחינת ההסתור כו'.

וזהו גם כן ממש ההפך בין בחינת יעקב לבחינת ישראל, וכמו שנאמר 'לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל כו' 'כי שרית עם אלקים כו' (בראשית לב כט), הינו שמשתרר על שם אלקים המסתיר שלא יהיה מסתיר עוד, ויהיה גלוי שם הוי"ה. והינו על ידי שפך נצח את הסתר הנפש הבהמית כו':

אל מוציא ממצרים בתועפת ראם לו יאכל גוים צרי ועצמתיים יגרם וחציו ימחץ. פרע שכב בארי וכלביא מי יקימנו מברכיד ברוך וארריד ארור (כד ח-ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ירידת ישראל היא להעלות הניצוצות ולכן אי אפשר לקלם

הוסיף לומר לו, אל תתמה על דבר זה ותחשב שלא יהיה, כי כך היה כבר במצרים, שהיו מטמעים שם הניצוצות, ולא יצאו משם ישראל עד שהעלו כל הניצוצות, כמו שנאמר (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'.

וזהו שאמר אל מוציא ממצרים בתועפת ראם לו, והינו, בשעה שהוציאם ממצרים כל הניצוצות שהיו שם עשה להם כעוף יעופף והפריחם והרימם מתוך הקלפות והביאם אצלו. אם כן, גם אתה אל תתמה אם תראה אותם נופלים ושוככים בגלות, שהרי פריעת העם הזה ושכיבתו הוא בארי וכלביא שהם פורעים ושוככים על הטרף, כך העם הזה ושכיבתו בגלות היה לטרף טרף ולהעלות הניצוצות. וכיון שכן הוא העם הזה, מי יוכל לעמד כנגדו, ואני אין לי רק לומר לו בפה מלא, אתה העם הזה, מברכיד ברוך וארריד ארור, כי כן ברכו אדון הכל, ואמר לי גם

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סורוקא זיע"א

אהבה אמיתית וסלוק העצמיות בין איש לרעהו גורמת שאף הקדוש ברוך הוא ינהג בו

אם יתחברו ב' אנשים באהבה אמיתית בלב שלם שכל אחד ייטיב להשגיח ויהיה כ"כ האהבה ביניהם עד שכל אחד מהם לא יחשב טובת עצמו רק ישים כל מגמותיו אל טובת ותועלת חברו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם מהשי"ת שפכיכול יפנה מכל עסקיו ויחשב רק להיטיב לאלו האנשים (פרשת מקץ):

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

כאשר מתחברים כאחד זוכים שהתפלות מגיעות עד כסא הכבוד ומתקבלות

על דרך מה שאמרים בשם רבי נחמן זצ"ל (מהורדנקה), מה שאין יכולין לפעל בתפלה מהשי"ת, מפני שאנו רחוקים מהשי"ת, שנתרחקנו על ידי העברות. ועצה לזה, להתחבר עם כל ישראל כאחד ויצטרפו יד איש אחד ליד חברו ויד ליד וכו' עד שתגיע לכסא הכבוד:

סור מרע ועשה טוב

רבי צבי הירש מזידטשוב זיע"א

האהבה ואהבה שהיתה שורה בין תלמידי הבעל שם טוב זיע"א

ונהירנא כד הוינא טליא בהתנוצץ אור מן תלמידי הבעש"ט, מה מאד הייתי משתוקק ומתאנה ומשתעשע ומדבק נפשי בהם בראתי אהבתם זה לזה, ואחדותם היה לאין חקר וכו', ואין לספר ואין להאריך במפרסמות:

בית המקדש

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

הצדיקים עושים יחודים גם בזמן הגלות

וגם עתה הנה אף שהבית המקדש חרב בעונינו, יש כח ביד הצדיקים לעשות יחודים כמו בשעה שהיה בית המקדש על מכונו (ד"ה אראנו):

עבודת ה'

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

לכל צדיק דרך לפי דרכו

הכלל הוא שכל צדיק יאחז דרכו והלכו בקדשה ופתח לו פתח לעצמו, ולא לעשות מצות אנשים מלמדה, דהינו לפי שראה רבו כך עשה או חבריו עושים בו גם הוא יעשה כמעשיהם ותנועותיהם, לא כן הדרך, כי אם כל אחד יפתח לו פתח ושערי קדשה בפני עצמו (ד"ה וישא):

פרי הארץ

רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זיע"א

אי אפשר לאדם לכוון מעשיו על פי דרך צדיק מסים

ולכן אי אפשר לשום אדם לכוון מעשיו ומחשבותיו ודרכיו לדרך איזה צדיק בכדי שיהיה כמותו, מפני שלפעמים לא יעילו לו מוסרי אותו צדיק והנהגותיו, ואפלו אדם אחד אי אפשר להיות שנה בעניניו ודרכיו ומוסריו יום ביום והכל לפי העת:

קדשה

אור הגנוז לצדיקים

רבי אהרן מאפטא זיע"א

האדם בעולם כמו השט בעמקי הים

כל עסקו של אדם בעולם הזה הוא כמו אדם השט בעמקי הים ללקט מרגליות, שודאי אין לו שם אלא ללקט ולצאת (פרשת חוקת):

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

תקונו הגשמי על ידי העלאתה לאהבת ה'

כשמתעורר אהבה לאדם עניני גשמיים, יחשב רוממות אל וטובותיו שבו כל הטובות, ויאהב את ה' מאד אהבה עזה, ממילא מתקן הגשמיים גם כן ואינו פוגם בביתו, כי אינו נכשל בתאוה אחרת:

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

כל מגמת בני ישראל לעסק תמיד בתורת ה' ולא להיות משתף בהכלי עולם

באמת עקר כחן של בני הוא למעלה מעוה"ז, ונשתלחו לעולם רק לתקן הכל וכו', וכך הוא בלבות בני ישראל מגמתם לעסק תמיד בתורת ה' שלא להיות משתף בהכלי עולם (שנת תרמ"ד ד"ה בפסוק הן):

שמירת כח הפנימיות

כפי מה שאדם שומר כח פנימיות שבו שלא להשתמש בו לגשמיים, כמו כן נשמר ואין שולט מגע נכרי בפנימיות (שנת תרל"ג):

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

על ידי מסירות נפש זוכה לרוח טהרה ושמירת הברית

העצה היעוצה לזה להציל את נפשו מרדת שחת, להיות תמיד במסירות נפש וכו', ואז בטל ממנו תאוות הנפש מסתרא אחרא וכו', ועי"ז יבוא גם כן לידי שמירת הברית וכו', שמירת שבת ואות ברית קדש הוא על ידי מסירות נפש (ד"ה תמות):

יכהן פאר

רבי חנוך העניך מבענין זיע"א

יש לקח רמח ולדקר את כל הרע שבקרבו

ענין הקנאה שיהי בכל אחד מישראל בעצמו, ולקח רמח ולדקר כל הרע שבקרבו, וזה דאיתא ברמ"ח תבות דקריאת שמע וכו':

קנאה

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

עצה נגד הקנאה

מי שאינו רוצה לקבל שום דבר רק השייך לו בשרש נשמתו ממילא אין לו קנאה על שום אדם (תרנ"א ד"ה איתא במשנה):

תפלה

בית אהרן

רבי אהרן מאארלין זיע"א

אין לבוא מהחוץ ולעמוד להתפלל |
הכנה לתפלה

לתפלה צריך מקדש הכנה, שלא לבא מן החוץ ולעמוד להתפלל, רק שיהיה אצלו מקדש הכנה, שידע שעומד להתפלל לפני ה' (שבת שובה):

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א

הכנה וטהרת הלב קדם התפלה

וז"ש 'וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמרי', שעשו הכנות וכונות התפלה וטהרת הלב, 'לאמרי', פי' לאמר דברי תפלה ובקשה להשי"ת (ד"ה א"י וירא):

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

אין לדבר דבורי התפלה בהעברה בעלמא

'לא אוכל לעבר את פי ה', הינו לדבר דבורים של השי"ת ברוך הוא מאותיותיו הקדושים רק בהעברה בעלמא בלי שום כונת הלב, וזה 'לא אוכל', אי אפשר להכיל זה 'לעבר את פי ה' (ד"ה עוד ירמור):

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשננוביל זיע"א

עקר העבודה בהרגש גדול

העקר העבודה היא בלב שלם וכו', שיהיה הלב מתעורר לדבורו וינגיש בתוכיותיו שנתעורר הלב וכו' בהרגש גדול (פרשת ואתחנן ד"ה ואהבת, וראה שם המשל שהביא):

שפת אמת

רבי משולם שרנא פייבוש מבנימין זיע"א

שמחה ובטול המציאות בעת התפלה

תפלה צריך להיות בשמחה עד שיתבטל ממציאותו (ד"ה והיה אדום):

אוצרות גאוני הדורות

ישראל צדיקים מחמת עצמם

נראה לי דהנה בלק שלח לבלעם הו עם יצא ממצרים וכו' ועתה לכה ארה לי העם הזה כי עצום הוא ממני, ויש לומר שבודאי ידע בלק שאם ישראל הם צדיקים ואנשי מעשה לא יהיה יוכל להם בקלותו ולא יחולו, לכן אמר עם יצא ממצרים פחוזים וגרועים, רק נגד האמות הם טובים, ואמר ועתה לכה ארה לי וכו' כי עצום הוא ממני דהינו שהם עצומים רק ממני, נגדי הם טובים, ועל כל פנים אם תקללם תחול תקללה.

וכשראה בלעם כי לא יוכל לקללם, אמר כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו וכו', הינו זכות אבות ואמהות כפרוש רש"י, ואמר הו עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, גם אם הם בפני עצמם ולא יתחשבו נגד האמות מי מנה עפר יעקב, כי הם צדיקים בעצמם, מצד זכות אבות ואמהות ומעצמם.

לא הביט און בייעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו

(כג כא)

נתיבי חיים

רבי חיים פריד זצ"ל

לא הביט ה' בשתי העונות של יעקב

בשם גאון אחד, שיעקב חטא שני פעמים, האחד דנשא שני אחיות, ועוד

הו עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב (כג ט)

נפש דוד

רבי דוד טבל מליסא זצ"ל

חוב אדם לומר לענין מצוה בשבילי

נברא העולם

יש לפרש כך על דרך שאמרו רז"ל (סנהדרין לו) חוב אדם לומר בשבילי נברא העולם, פרוש כשיגיע לידו דבר מצוה לא יאמר אפשר למצוה זו שתעשה על ידי אחרים, רק יחשב כאלו אין בעולם אלא הוא, וזהו הו עם יש להם מצוה זו, שבדבר מצוה אמר בלבו שהוא לבדד ישכון, שאין בעולם לעשות מצוה זו אלא הוא.

אבל כשמגיע לעניני עולם הזה, אכילה ושתייה שהם עסק הגוים, הגם שיש בזה עבודה לצדיקים, מכל מקום יחשב האדם בלבו צדין לא הגעתי למדה זו, וזה הוא רק לצדיקים גדולים. וזהו הו עם לבדד ישכון, הגם שלעסק מצוה יגבה לבו בדרך ה' כאלו הוא לבדו בעולם, מכל מקום ובגוים לא יתחשב, כשמגיע לאכילה ושתייה שהוא עניני הגוים לא יתחשב בלבו לומר בשבילי נברא העולם לעסק באכילה ושתייה להעלות הניצוצות הקדושים, רק יניח זה לצדיקים הגדולים.

נתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמין סופר זצ"ל

ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם. ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו (כב יג-יד)

אהל יצחק

רבי יצחק הכהן חסיד זצ"ל

בלעם חשש שלא יקבל את שכרו

בעל הטורים הביא שלושה במסורה. "מאן ה' לתתי להלך עמכם", "מאן בלעם הלך עמנו", "מאן לתת לך בכסף" (מ"א כא, טו). וע"ש במה שבאר.

ונראה לכאר עוד, בהקדים מה שכתבו הפוסקים (עי' שו"ת חתם סופר חו"מ סי' כז), שהאומר לחברו לעשות דבר עברה, ובתמורה יתן לו כסף, פטור מלשלם. (אמנם יש חולקים, עי' בשו"ת מהר"י באסן סי' פד).

ובזה תובן פונת המסורה. "מאן בלעם הלך עמנו", וקשה, מדוע לא הלך עם שלוחי בלק, ודרי בלק הבטיח לו ממון רב אם יבוא. על זה ענה, "מאן ה' לתתי להלך עמכם", ומאחר שאם ילך הריהו עובר על צווי ה', אם כן "מאן לתת לך בכסף", כלומר, יוכל בלק לפטר את עצמו ולא לשלם לו, ומכיון שלא היה בטוח שיקבל את כספו, לכן סרב ללכת. (באדיבות 'מכון חכמי ספר' נתיבות)

כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו

שלא היה ראוי לה מחמת מדת הפזיזות שבין, וגם בו שכנה שכינה כשאר השבטים. והראיה לכך, שהרי "ותרועת מלך בו", הינו מה שנאמר "אלה משפחת הראובני" (במדבר כו, ז), ששם ה', שהוא מלך מלכי המלכים, נכתב בתחלת שמו ובסופו (ה) בתחלה וי' בסוף). (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו (כד א)

שמן המאור

רבי מנחם מנדל אפרים פישל טרייבר זצ"ל
סימן של הנחשים שאין לקלל את ישראל

נראה דאיתא (סנהדרין סה:): 'לא תנחשו' לומר מקלי נפל מדי, או נחש הפסיקו בדרך אין זה סימן טוב. כל זה לישראל אסור, ובלעם כל כחו היה לו בדרך הזה, ולכן עשה סימן וראה כשהלך מתחלה לקלל את ישראל הלך לקראת נחשים וכמה נחשים הפסיקוהו בדרך, והו סימן שהעסק הזה לקלל את ישראל לא טוב, ואחר כך כשפתח בברכה וברך ישראל לא הפסיקוהו נחשים, זה סימן שעסק טוב הוא לברך את ישראל.

וזה שאמר וירא כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, ומפרש כיצד ראה, ולא הלך בפעם בפעם כמו הפעמים הראשונים שהלך וכנגדו היה נחשים. וזה שאמר וישת אל המדבר פניו, רצה לומר ששת פניו אל המדבר ושם יש כמה נחשים באין שעור, אף על פי כן לא ראה שום נחש בעת שהלך לברך את ישראל.

למוד תורה שלא לשמה

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

מעלת למוד התורה שלא לשמה

מה טבו אהליד יעקב משכנתי ישראל (כד ה). ידוע שיש הפרש בין פנוי יעקב לכנוי ישראל, כי שם יעקב יורה על הפחותים שהוא לשון עוקב ומרמה, ושם ישראל יקרא על הצדיקים הישרים, ישר אל.

וזה שאמר מה טבו אהליד יעקב, רצה לומר הגם שהתורה היא אצלך בסוג

השכינה, בו, שאינה מתפרשת ממנו, ובה נצטל ממחשבות בשר ודם בלבד ומחו, שמהם באים המחשבות.

מרחיב גד

(כת"י)

רבי מסעוד טלום ארנוח זצ"ל

יעקב לא חטא במעשה ולא במחשבה

יש לדקדק בלשון הפסוק, מה החלוק בין "הביט" ל"ראה", ובין "אָנן" ל"עמל". ונראה ש"אָנן" הוא חטא במחשבה, ויכמו שנאמר "אָנן אם ראיתי בלבי" (תהלים סו, יח), ו"עמל" הוא חטא במעשה. ולכן על "עמל" נאמר "ראה" כי מעשיו של האדם נראים הם. אף על "אָנן" נאמר "הביט", כי המחשבה אינה נראית לעין אלא צריכה הבטה, שהיא התבוננות יותר חזקה.

אלא שאם כן יקשה מדוע נכתב "אָנן" על "יעקב", והרי יעקב מבטא את ישראל בדרגה נמוכה (עי' מלבי"ם ישעיה יד, א), ומדוע דוקא אז אומר שה' לא מביט על חטאיהם שבמחשבה. אדרבה, היה לו לומר "אָנן" על "ישראל" המבטא את הדרגה הגבוהה, להשמיע שאפילו בשעם ישראל נמצאים בדרגה הגבוהה, והנה צריך לדקדק עמם יותר, בכל זאת אין ה' מדקדק עמם על חטאים שבמחשבה.

ונראה לכאר שהפסוק מדבר על יעקב אבינו, וזהו שאמר "לא הביט אָנן ביעקב", הינו בזמן שהיה שמו "יעקב", שאז בא אל לאה ונחש שהיא רחל, והיה מקום לומר שהיה כאן "אָנן" (עי' גרים כ:), על זה אמר הפסוק שה' לא הביט במחשבה זו שהיא "אָנן", אלא "ה' אלהיו עמו", שהסכים עם מחשבת יעקב שרחל היא העקר, כפי שלבסוף התקיימה הבכורה ביוסף שהוא בנה של רחל, כמו שנאמר "ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף" (דה"א ה, א).

וכאשר היה שמו "ישראל", הינו בזמן שהעביר את משתו לאהל בלהה, והביא הדבר לכך שראובן בלבד את יצועי אביו, והיה מקום לומר שיש במעשה יעקב "עמל", כי גרם לראובן לחטא, על זה אמר הפסוק "ולא ראה עמל בישראל", שהרי ראובן לא נענש על מעשהו [נ.א.ה. ומה שנקלחה ממנו הבכורה, כבר בארו המפרשים שלא היה זה בגדר 'ענש', אלא

שהשתתה לעשו. ועל הא דהשתתה לעשו איתא בזהר הקדוש (ח"א קעא:): כי השכינה עברה לפניו והשתתה לשכינה.

ועל הא דנשא שתי אחיות, יש לומר על פי מה שכתב באברבנאל בהקדמה לספר שופטים, דמלך פורץ גדר והתר לו לפי צרך השעה לדון שלא על פי התורה ואין מוחין בידו, ואיתא במדרש (ויק"ר לב ב) מלך זה משה שנאמר (דברים לג ה) 'ויהי בישרון מלך', והענין בזה הוא, דהיכן שאין מלך אזי גדול הדור נחשב כמלך, ואם כן יעקב שהיה גדול הדור חשוב כמלך, ולצרך השעה התר לו לפרץ גדר ולשא ב' אחיות, כמבאר בארץ בגור אריה למחר"ל מפראג פרשת ויגש, עיי"ש.

ועל זה אמר הכתוב לא הביט אָנן ביעקב ולא ראה עמל בישראל, רצה לומר דעל אותן ב' חטאים לא הביט, והטעם כי ה' אלהיו עמו, רצה לומר דהשכינה היתה עמו ובשבילה השתתה ולא לעשו, ותרועת מלך בו, דהיה דינו כמלך ולכן נשא שתי אחיות, כנ"ל.

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

עונות של הדור גורמים לתלמידי חכמים

לחטא במחשבה

אפשר לרמז על פי מה שכתב הרב תולדות יעקב ז"ל, שאם הדור או הקהל חוטאים בפעל, אז בעונות גורמים לתלמידי חכמים המנהיגים לחטא במחשבה חס ושלום, וגורמים להם בלבול הדעת, ויכמו שנאמר (ויקרא ד כט) 'אשר נשיא יחטא', רצה לומר במחשבה, והו 'לאשמת העם', שהם הקהמן בפעל.

וזהו שנאמר אם לא הביט אָנן, שהוא מעשה אָנן ומרמה, ביעקב שהם הקהמן, אז ולא עמל, שהם מחשבות ס"מ שנקראו עמל, בישראל שהם תלמידי חכמים שנקראו בשם ישראל פנוי, שאז ה' אלהיו עמו לבון ההלכה בלי בלבול הדעת, שגורם שאינו מכון אל האמת, כמו שנאמר בדרך המלך ע"ה 'וה' עמו' (שמואל א' יח יד), ואמרו ז"ל (סנהדרין צג:): שהלכה פמותו בכל מקום שהיה מכון אל האמת.

ותרועת לשון חבה ורעות, כמו שכתב רש"י ז"ל. של מלך, שהיא

לטהרה, כן ישיבתו בבית ה' אף באנס ובלי פגנה מעלין אותו מחובה לזכות, ותו דמתוך שלא לשמה בא לשמה.

ומיהו הינו דוקא כמקנה, דבשגם טבל בלי פגנה או באנס, הטבילה היתה הגונה ויכרת של תורה, ולכך הגה זאת עולה. אבל אם הטבילה לא היתה פתונה כפי הדין, או היה טובל ובידו שרץ, לא עלתה לו טבילה אף אם פוצצו ופגגוה טבל.

וכן הוא הדבר בבית הפגוס ובית המדרש, דאם ישיבתו שם הוא פהגן בלי חטא, הגם שלא יהיה פגגה או קצת באנס, זכות הוא לו. אמנם אם שרץ בידו, איזה חטא מדברים האסורים ופוצצא מישיבת פתי פגסיות של עמי הארץ, לא עלו לו, והיו פטובל ושרץ בידו, ולכך נסמכו אהלים לנחלים.

אהבת חיים

רבי חיים יהודה דייטש זצ"ל

לא ראה עמל בישראל - בלמוד התורה
שלא לשמה

לא הביט און פיעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו (כג כא). נראה לפרש בס"ד על דרך שפרש בספר הקדוש 'דברי חיים' פרושת בחקתי, מה שכתוב (ויקרא כו ג) 'אם בחקתי תלכו' שתהיה עמלים בתורה, דלמה קרא רש"י עמל בתורה, ולא פרש אם תעסק בתורה.

אמנם באמת מי שעושה באהבה אינו עמל כלל, ואדרבה היא היא המנוחה, כמו שכתבו תלמידי רבנו יונה בברכות (ו) 'היוצא מבית הפגוס אל הפסיע פסיעה גסה, הטעם מפני שנראה כמו שיוצא מן הטרח אל המנוחה, ובאמת הוא להפוך, שבית הפגוס הוא המנוחה ויש לו לשמח בשיבתו בה.

רק מי שאינו עוסק בתורה באהבה הוא לעמל בעיניו, ואף על פי כן אמרו חז"ל דיעסק בתורה אפלו שלא לשמה דהמאור שבה מחזיר למוטב, וזה שכתב רש"י אפלו שתהיו 'עמלים', דהינו שלא מחמת אהבה, אף על פי כן הוי הלכה, שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה, עין שם.

ויש לפרש על פי זה ויבא את המנוחה כי טוב' (בראשית מט טו), דהינו שיששכר

ומחשבתו מיהא לקללה היה. כאן הבן שואל דאף יליף מבלק שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והרי בלק מעולם לא עשה מצוה לשמה, ולא בא לידי מצוה זו אלא כן בנו.

אמנם הענין נראה לעניות דעתי עם מה שפרש הרב עשרה מאמרות, דמה שאמרו מתוך שלא לשמה בא לשמה, לאו למימרא שהוא עצמו יבוא לשמה, אלא הפגנה היא שאם אדם בא בעולם הזה ועוסק בתורה ובמצות שלא לשמה, הקב"ה מביאו בגלגול אדם כדי שיעסק לשמה, וזהו שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כלומר בא בגלגול אחר לעסק לשמה.

ואם כן השתא שפיר מביא ראיה מבלק שיצא ממנו רות, דכיון ד'בא לשמה' רצה לומר שיבוא בגלגול אחר לעשות לשמה, אם כן הינו בלק שיצא ממנו רות, דהינו שבא בגלגול רות דברא פרוצא דאבוה.

פתח עינים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

אף למוד התורה שלא לשמה מעלה
את האדם מטמאה לטהרה

בנחלים נטיו פגגת עלי נהר פאחלים נטע ה' (כד ו). למה נסמכו אהלים לנחלים, דכתיב 'בנחלים נטיו פגגת עלי נהר פאחלים נטע' (כד ו) וגו', לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטמאה לטהרה, אף אהלים מעלין את האדם מפך חובה לכך זכות (ברכות טו:). יש להרגיש אטו בלא הקושא לא ידעין דבתי פגסיות ובתי מדרשות מעלין מחובה לזכות.

ואפשר במה שכתב הרמב"ם פרק א' דמקנאות (ח"ח) וביורה דעה סימן קצ"ח (סמ"ח), דנדה וטמאין שעשו טבילה בלי פגנה עלתה להם טבילה, דקומא לן פרב (חולין לא) דנדה שנאנסה עלתה לה טבילה.

והינו דאשמועין רבותא, דאף על גב פי הולך האדם אל בית תפלה ובית המדרש בלי פגנה ראויה, אי נמי לאנסו מפני הכבוד או מפני הבושה ולא מלבו, מכל מקום אהנו ליה בית המדרש ובית הפגוס הללו, מטהרין כמקנה, דאף בלא פגנה ואנס מעלין האדם מטמאה

אהל שהוא עראי, וגם אתה במדרגת יעקב שהוא לשון עוקבא, כי אתה לומד בתורה כדי שיכבדוך כמו אותו התלמיד, עם כל זה טבו הרבה ולא ימאס אותך הקדוש ברוך הוא, יצן כי מאחר שאתה עוסק בתורה, הגם שהיא בתורת עראי ויבדך עוקבא ומרמה כדי שיכבדוך, עם כל זה אפשר שתטיב מעשיך אחר כך.

ומה שהיה בתחלה 'אהליך' בסוג אהל שהוא עראי, יהיה עתה משכנתיך שהוא פקבע גמור שלא יזוז ממקומו, ומה שהיתה מקדם במדרגת 'יעקב' שהוא לשון עוקבא ומרמה, עתה תהיה במדרגת 'ישראל' שהוא ישר אל, וכמו אותו התלמיד שאחר כך מאליו ומעצמו עוב הכבוד והתחיל ללמד תורה לשמה, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה.

יוסף אברהם

רבי יוסף טאלתיאל זצ"ל

מתוך שלא לשמה בא לשמה

יראה במה שכתב ספר וילקוט יוסף (ערך תורה) בשם שער המלך וזה לשונו: כשהתורה שאנו לומדין או התפלה שאנו מתפללין היא שלא לשמה, אז מכנים בשם 'יעקב', וכאשר אנו עושין לשמה אנו מכנים בשם 'ישראל', ע"כ.

וזה אמרו מה טבו אהליך, 'אהליך' תרתי אהלה של תורה ואהלה של תפלה, אף על פי שהם מכנים לשם 'יעקב' דהינו שלא לשמה, מתוך שלא לשמה בא לשמה ויהיו משכנתיך תרתי ישראל, דהינו לשמה.

בני יצחק

רבי יצחק חנין זצ"ל

העוסק בתורה שלא לשמה עתיד
להתגלגל באדם כדי שיעסק לשמה

אמרו רז"ל (סוטה מז), אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסק אדם בתורה ובמצות אפלו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שהרי בלק על ידי מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצא ממנו רות, שיצא ממנה שלמה שכתוב בו (מלכים א' ג ד) 'אלף עלות יעלה שלמה',

רוֹאֶה אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת 'טוב' שֶׁהיא בְּכַחֲנִית 'מְנוּחָה', אֵף שֶׁיֵּשׁ שְׂכָמוֹ לִסְבֹּל שְׂצָרִיף לִסְבֹּל הַרְבֵּה עַל עֶסֶק הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, יִהְיֶה לְמַס עֲבֹד שְׂצָרִיף לְשׁוֹם עֲצָמוֹ כְּשׁוֹר לַעַל וְכַחֲמוֹר לְמִשָּׁא כְּדַאֲתָא בְּתַנָּא דְּבִי אֱלִיהוּ, מְכַל מְקוֹם הוּא מִבֵּין שְׂזָהוּ הַמְנוּחָה הַנְּכוֹנָה כְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה הַנ"ל.

וְהִנֵּה הָא דְּמִתּוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה, כְּבָר פִּרְשׁוּ דִּהֲיָנוּ שְׁפִנְתּוֹ בַּלְמוֹד

שְׁלֵא לְשִׁמָּה, כְּדִי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִגִּיעַ לְתַכְלִית הָאֲמַת שִׁיכָל לְלַמֵּד לְשִׁמָּה, מָה שְׁאִין בֵּין כְּשֶׁנִּשְׁאָר בְּכֹונֶת שְׁלֵא לְשִׁמָּה אֲזִי אֵינוֹ כְּלוֹם ח"ו.

וְזֶה וְלֹא הֵבִיט אֹנוּ 'בִּיעֲקֹב' שֶׁהוּא מְדַרְגָּה קְטָנָה, הַמּוֹן עִם, גַּם בֵּין לֹא יִמָּצֵא עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת הַמְכַנּוֹת 'אָנִין' [כְּדִמְתַּרְגֵּם הַתַּרְגוּם גַּם בֵּין 'לִית פְּלַחִין' וְכוּ'], אֲלֵא עוֹד זֹאת יוֹתֵר אֲשֶׁר וְלֹא רָאָה עֲמַל 'בִּישְׂרָאֵל',

דִּהֲיָנוּ בְּמַדְרָגוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא גְּדוֹל יוֹתֵר, וְשֵׁם לֹא שְׂכִיחַ שׁוֹם חֲטָא, רַק בְּחִינַת 'עֲמַל' כַּנ"ל בְּרִשׁ"י 'שְׂתִיחֵי עֲמָלִים' שְׂזָהוּ שְׁלֵא לְשִׁמָּה, (וְנִרְאֵי תַּבּוֹת 'עֲמַל' עַל מִנַּת לְקַבֵּל), דִּזְהוּ בְּתַחֲלַת הַלְמוּד דְּכָר הַמְצוֹי וְכַמְעַט הַכְּרַח, אֵף עַל פִּי כֵּן לֹא מִיחֻשָּׁב לְחֲטָא, דְּמִכָּל מְקוֹם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲמוֹ, דְּאֶפְלוּ בְּשַׁעַת עֶסֶק שְׁלֵא לְשִׁמָּה מְכַל מְקוֹם גַּם אֲזִי לְבוֹ לְשִׁמָּה לְהַגִּיעַ לְתַכְלִית לְמוֹד לְשִׁמָּה, וְסוּפּוֹ בְּאֲמַת שְׁבָא לְשִׁמָּה.

מעשי צדיקים

לִינוּ פֶה הַלִּילָה וְהַשְׁבַּחְתִּי אֶתְכֶם דְּבָר פֶּאֶשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֱלִי (כב ח)

ברש"י, אֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלֵינוּ אֲלֵא בַּלִּילָה, כֵּן לְנִבְיָאֵי עַכּוּ"ם.

כתב רבי חיים פלאגי זצ"ל, אַרְע מַעֲשֵׂה בְיוֹם שְׁנֵי ח' אֵיךְ תִּרְכִּי, שְׁבָא לְפָנֵי גוֹי טוֹרְקִי שְׁבִדְכּוֹ לַעֲרִינוּ אִיזְמִיר עֲבֵר דֶּרֶךְ בֵּית הַקְּבָרוֹת, וּמֵאַחֵר וְהִיא עֵיף וְיִגַּע מִטִּירַח הַדֶּרֶךְ, הַתִּישָׁב לְנוֹחַ וְנִרְדָּם בֵּין הַקְּבָרִים.

בעודו יֵשֶׁן הוֹפִיעוּ בַּחֲלוּמוֹ שְׁלֹשָׁה זְקֵנִים וְאָמְרוּ לוֹ, "מַדּוּעַ אַתָּה יֵשֶׁן בְּמְקוֹם הַזֶּה, קוֹם לֵךְ וְאָמַר לְרַב הָעִיר שִׁיחַפֵּשׁ וְיִרְאֶה לְתַשּׁוּן בְּדִקְי הָעִיר בַּחֲלוּל שַׁבָּת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְשִׁאָר עֲבֵרוֹת, כְּדִי שְׁלֵא תָבֹא עֲלֵיהֶם מִגַּפַּת הַחֲלוּלִירַע וְלֹא יֵאָנֶה לָהֶם רָעָה".

המייץ הַגּוֹי בְּבִהְלָה, הֵלֵךְ בְּמַהֲרִית לְשִׁכּוֹנֵת הַיְּהוּדִים, וּבִקֵּשׁ אֶת הָרַב, "וְיַעַן שֶׁהַגּוֹי הַזֶּה מְסִיחַ לִפִּי תָמוֹ, וְכִשְׁבָּא לְפָנֵי הָיָה בְּפִיחַד מֵאַשֶׁר אַרְעֵנוּ לוֹ, כִּנְרָאָה שְׂדִיבְרִיו אֲמַת וְכָבֵר נִתְבָּאָר מֵהַזֶּה פְּרִשְׁת וְיִקְרָא כִּי יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עֶקֶר מַחֲלוּמוֹת הַגּוֹיִם, לְכֹן בְּקִשְׁתִּי לַעֲזוֹר הַצָּבוּר בַּתְּשׁוּבָה וְשִׁיזְהָרוּ הַרְבֵּה". (לב חיים ח"ב סי' סה)

כִּי כַּבֵּד אֲכַבְדְּךָ מֵאֵד וְכָל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֱלִי אֶעֱשֶׂה (כב יז)

ספר הרה"ק השפּע חיים זיע"א, בַּעַת שֶׁהַגִּיעָה שְׁעֵתוֹ שֶׁל הַרְה"ק הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א לְהַתְגַּלּוֹת, הַגִּיעָה לְפִתְחוֹ אֲשֶׁת רַבָּה שֶׁל בְּרָאד שֶׁהִיָּתָה חֲשׂוֹכַת בָּנִים לְהַתְבַּרֵּךְ מִפִּי לֵלֵא יְדִיעַת בַּעֲלָה

הָרַב, וְהוּא הִבְטִיחַ לָהּ בֵּן זָכָר בְּתַנָּאֵי שְׁתַּכְבֵּד אוֹתוֹ בְּסִנְדְקָאוֹת.

משנולד הַבֵּן הוֹדִיעָה לְבַעֲלָה אֶת דְּבָר הַהִבְטָחָה, וּבִהְיוֹת שְׁחַכְמֵי בְּרָאד הַתִּנְגָדוּ אֲזִי לְדֶרֶךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, הוּא הַתִּנְגָד לְכָךְ בְּכָל תַּקְוָה עַד שֶׁקִּפְצָה וְנִשְׁבַּעָה דְּאוֹרִיתָא שְׁלֵא תִמְסַר אֶת הַיָּלָד לְבָרִית מִילָה, עַד שִׁיבּוֹא הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, אֲזִי נִעֲנֶה לְדִרְשָׁתָהּ וְכַבֵּד אוֹתוֹ לְשִׁמּוֹשׁ כְּסִנְדֵּק.

הבַּעַל שֵׁם טוֹב שֵׁם פְּעֻמִּיו לְבְּרָאד, וּבַלִּילָה שְׁלַפְנִי בּוֹאוּ לְבְּרָאד עֲצֵר עִם תַּלְמִידֵי בְּכָפֶר סוּמוֹ שֵׁם נִשְׁאָר עַד שִׁיֵּאִיר הַיּוֹם, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ תַּלְמִידֵי הַקְּדוּשִׁים לְחִדְרוֹ הַשְּׂכֵם בְּבִקּוֹר, מִצָּאוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא חוֹר כְּסִיד וְעֲצָמוֹתָיו רוֹטְטוֹת מִפֶּחַד.

לשאלת גְּדוֹלֵי הַתַּלְמִידִים, סִפֵּר שֶׁרְבוּ אַחֲרָיָה הַשִּׁילּוּנִי נִגְלָה אֵלָיו עֲכָשׁוּ וְאָמַר לוֹ, "דַּע לֵךְ שְׁבִבּוֹאָךְ לְבְּרָאד יִתְנוּ לֵךְ כְּבוֹד מְלָכִים, אִם תִּתְחַזַּק כְּדָבְעֵי בְּלִי הַתִּנְשְׂאוֹת וּפְנִיּוֹת, תִּזְכֶּה לְהַתְעַלּוֹת אֶתְּהָ וְכָל הָעוֹלָם אֶתְּךָ, אֲבָל אִם חֲלִילָה יִהְיֶה בְּקִרְבְּךָ מִשְׁהוֹ הַתְּפַעֲלוֹת, תִּאָּבֵד מִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת וְתִבְיֵא אֲסוֹן עַל הָעוֹלָם כְּלוּ", לְכֹן הוּא מִפֶּחַד כָּל כָּךְ.

התלמידים הַקְּדוּשִׁים חִזְקוּ אוֹתוֹ וְדִבְרוּ עַל לְבוֹ, בְּבִקּוֹר הַמְשִׁיכּוֹ בְּדִרְכָּם וּבְהִגִּיעַם סוּמוֹ לְבְּרָאד, קִבְּלוּ אֶת פְּנֵיהֶם כָּל חַכְמֵי הַקְּלוּיָז, שְׁשִׁים חַכְמִים קְדוּשִׁים וְגְדוֹלִים בְּנִגְלָה וּבְנִסְתָּר שְׁבִיּוֹם הַשַּׁבָּת לּוֹבְשִׁים בְּגָדֵי לְבוֹ, וּבְרִאשֵׁם הַקְּדוּשׁ רַבִּי חַיִּים צַאנּוֹר זצ"ל, כִּנְרָאָה נִצְטוּוּ מִשְׁמִים לְצֵאת שְׁלוּלֵי כֵּן לֹא הָיוּ הוֹלְכִים.

מי רוֹאֶה אֵלּוּ יוֹצֵאִים וְלֹא יִצָּא, כִּךְ יִצָּאוּ לְקִרְאָתוֹ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר לְאֶלְפִיהֶם,

כְּשֶׁהַגִּיעָה הַמְרַכְבֶּה סוּמוֹ לְאֲנָשִׁים, הִיא לֹא יָכֹלָה לְהַמְשִׁיר בְּנִסְיָה מִחֲמַת הַקֹּהֵל הָעֲצוּם, לְפִלִּיאֵת הַקֹּהֵל הָרַב יָרֵד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב מֵהַעֲגָלָה, וּבְמְקוֹם לְקַבֵּל אֶת הַקֹּהֵל הַחֲשׁוֹב שִׁיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ, בְּקִשׁ אֶת סְלִיחָתָם עַל שְׁעָלָיו לְטַפֵּל עֲכָשׁוּ בְּסוּסִים הַמְזִיעִים מַעֲמַל הַדֶּרֶךְ וְהֵם מְקוֹר פְּרִנְסָתוֹ.

הוא הַתַּחֲלִיל לְנִקּוּתָם וְלִגְדָּרָם שְׁעָה אַרְכָּה, אַחֵר הֵלֵךְ לְשֹׂאֵב מֵיִם מֵהַבְּאֵר וְהַשְׂקָה אוֹתָם, כִּךְ נִצַּל מֵהַרְגָּשַׁת קִבְּלַת הַכְּבוֹד, רַק אַחֵר כִּךְ נִגַּשׁ אֶל הַקֹּהֵל הַמְמַתִּין לוֹ, נָתַן לָהֶם שְׁלוֹם, וְנִכְנַס הָעִירָה. הַקְּדוּשִׁים הִלְלוּ רָאוּ וְהִכִּירוּ בּוֹ אֶת גְּדֻלַּת קְדוּשָׁתוֹ, וְאֲזִי נִתְפָּרְסָם וְיִצָּא טַבְּעוֹ בְּעוֹלָם. (בַּחֲצוֹת הַחַיִּים לו)

וַיַּעַן בַּלֵּעַם וַיֹּאמֶר אֵל עַבְדִּי בַלֵּם אִם יִתֵּן לִי בָלָם מִלֵּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹד אֶת פִּי ה' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כְּטַעַם אוֹ גְּדוּלָה (כב יח)

לעיר פֶּאֶרְמִישְׁלָאן הַזְּדִמְנוּ דְּרִשׁוֹן מְפָרְסָם, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת נִשָּׂא בְּבֵית הַכְּנִסַּת דְּרִשָּׁה אַרְכָּה כְּדִרְכּוֹ, וּבְיוֹם רִאשׁוֹן הַמַּתִּין שִׁיבּוֹאוּ הַמַּתְפַּלְלִים וְיִתְנוּ לוֹ מַעוֹת עֲבוּר דְּרִשָׁתוֹ, אֵף לַעֲזָרוֹ הָרַב אִישׁ לֹא הִגִּיעַ.

הלך הַדְּרִשׁוֹן לְבֵית הַרְה"ק רַבִּי מֵאִיר מִפֶּאֶרְמִישְׁלָאן זִיע"א, שֵׁם מִצָּא אֶת הַבַּעַלִּי בְּתִים שְׁהָיוּ בְּשַׁבָּת בְּבֵית הַכְּנִסַּת נוֹתְנִים לְרַבִּי כֶּסֶף וּפְדִיּוֹנוֹת בֶּיֶד רַחֲבָה, הַשְּׁלַחֵן מִלֵּא מַטְבְּעוֹת וְשִׁטְרוֹת כֶּסֶף, וְהָרַבִּי אֶפְלוּ לֹא מִבִּיט לְעִבְרָם.

שאל הַמַּגִּיד אֶת רַבִּי מֵאִיר בְּקִנְיָה גְלוּיָה, "הִיתָכֵן, אֲנִי מִטְרִיחַ עֲצָמִי וְנוֹסֵעַ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, מַעֲיָן בְּסִפְרִים הַקְּדוּשִׁים וּמִתְכַּוֵּן שְׁעוֹת אַרְכּוֹת לְדְרִשָּׁה, דּוֹרֵשׁ

מזלם בביתם אין מאומה, התחילה אשתו לבכות ולא תאכל.

אמר לה בעלה, "מדוע תבכי ולא תאכלי, בכל מה שהם אוכלים ושותים עלינו להרגיש כאלו אנו האוכלים והשותים, כי מאתנו בא להם, הנך רואה שלא עלה על לב העשיר הנכבד לתן לאלה הגרועים מאומה, רק לנו נתן כמה וכמה פעמים ועלינו לתן אלף ברכות לעשיר על זאת, הוא עשה את שלו ואנו לא זכאים לכך, על כן יהי שמו מברך ועלינו לבקש מה' יתברך שירחם עלינו, אז תראי כי העשיר יתן לנו הרבה מאד ולהם לא יתן מאומה.

הנמשל ממש כעין זה, הוא יתברך הטוב ומטיב משפיע לנו את כל ההצלחות, רק לרע מזלנו אין אנו רואים זאת בגולה ורק האמות מקבלים, אחרי כן הוא יתברך משפיע לנו פעם נוספת וכו' משפיע תמיד.

זה ענין אמרם ז"ל (ב"ר סו ג) על הפסוק (בראשית כו כח) 'ותן לך האלקים מטל השמים', 'יתן ויחזר ויתן', כי בברכה זו שהתברך יעקב אבינו נרמז כי יהיה זמן שה' יתברך יתן ויצטרף לחזר ולתן, עבור שאנשים שאין מהגנים מוצאים הברכה ההיא, לכן צריך לתן פעמים רבות וכולי האי ואולי בא מהם מעט לישאל, וזה ההכרחי בלבד כפי שאמרנו.

לכן בראותנו כל האמות שלמים אין לנו להצטרע, עלינו לזכר כי רק מאתנו באה להם טובתם וכאשר יזכנו ה' ונאיר עינינו למצא כל ההצלחות המשפיעות לנו, לא ישאר בידיהם מאומה, זה שנאמר (תהלים ד ח) 'נתת שמחה בלבבי מעת דגנך ותירושם רבוי', ואמרו ז"ל (נדרים נ) 'אם לעוברי רצונו כן', שלא עליהם נשפעת הברכה, 'לעושי רצונו על אחת כמה וכמה', בעת שההצלחות ישפיעו עלינו.

זה שדרשו ה' ב"ד ינחנו', כשהן שמחין אין אמה שמחה עמהם, מאחר והוא יתברך אינו חפץ לתן לגרועים ההם, אבל כשהאמות בטובה ישראל אוכלים עם כל אחד, כי מה שהם אוכלים כאלו אנחנו האוכלים, ואף על פי כן אין עולה להם מן החשבון מאחר ובאמת אין מאומה בידיהם, כי אם הלחם אשר הם אוכלים.

(עריב נחל פר' בלק)

עם כל אחד, הלא אנו רואים שכל האמות שלמים ושקטים, ורק ישראל דוויים וסחופים ומדלדלים, אין דורש ואין מבקש.

אלא הכונה בדברי חז"ל שהגם שישאל כשה אחת בין שבעים זאבים, הקדוש ברוך הוא מגן עליהם לבל תבלעמו מצולה, לכן לא אמרו כשהאמות בטובה הם בטובה עם כל אחד, רק אמרו 'הם אוכלים עם כל אחד', אוכלים באורו אכילה הכרחית לקיום הגוף בלבד.

בכך נרמז על ההשגחה האלקית עלינו בין האמות כמו שנאמר (מלאכי ג ז), 'ואתם בני יעקב לא כליתם', וכן נאמר (ויקרא כ מד) 'לא מאסתי ולא געלתיים לכלתם', זוהי האמת בכונת רבותינו בדרשה זו.

משל לעני הגון בן טובים, הנחשב בעיני יושבי העיר בהיותו נכבד ובעל מעשים נאים, הגיע פרס הרגל, וביתו ריק מכל צרכי החג, בעיר היה עשיר נדיב לב בעל צדקה ודרכו להטיב, הוא חשב כמה זקוק העני עבור פרנסת כל הרגל בבשר יין ותפנוקים כדרך העשירים, ועלה לסף גדול.

לקח העשיר הסף הדרוש בידו, והלך לבית העני לתן לו, אך מאחר ורצה לעשות צדקה מבחירת שלא ידע העני ממי מקבלו, השליך הכיס עם המעות בחצרו כדי שימצאנו, כה היה דרך העשיר לעשות תמיד, וידעו כל העניים כי מאתו באה הצדקה.

בהיותו קשה יום וללא שמץ מזל, לא מצא העני את הכיס שהשליך לחצרו, בתוך כך עבר עני לא הגון סמוך לחצר והבחין בכיס המנח, חתר בקיר ונטלו על אתר, ורכש את צרכי הרגל כדרך העשירים.

משהרגיש העשיר שהעני לא מצא את הכיס שהשליך אליו, לקח כיס אחר והשליכו לחצר העני, אך גם בפעם השנייה מצאו עני שאינו הגון, כך עשה העשיר מספר פעמים, אך תמיד מצאו בני אדם שאינם מהגנים את המעות.

בתוך כך בא הרגל, אותם אנשים שאינם מהגנים שמחו בכל לבם ובכרו את בעל המעות אשר ממנו נמשך להם כל הטוב, אך בית העני ההגון היה רק פת לחם בצמצום. בוצרה שאותם אנשים שמחים וטובי לב אוכלים ושותים ולרע

ברבים להנאת הצבור, ולבסוף שוכחים ממני, ואלו אל הרבי מגיע הקהל מעצמו, ומביא לו כסף וזהב.

ענה לו רבי מאיר, "דע לך כי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, לכן אתה שאוהב כסף מכניס את התכונה הזו גם ללב השומעים את דרשותיך, אהבת כסף, הם אינם רוצים להוציא כסף מכיסם ולתת לך כי הכנסת גם בקרבם את האהבה לכסף.

לעמית זאת אני שונא בצע בכל לבי ונפשי, מדה זו אני מכניס בלב חסידי ואף הם מתחילים לשנא את הכסף, משום כך הם משליכים את מיטב כספם וזהבם על שלחני. (מאוצר החסידות)

אולי נטתה מפני כי עתה גם אתה הנגתי ואותה החייתי (כב לב)

ברש"י שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכל להשיב, שחס המקום על כבוד הבריות.

באחת הדרשות שנשא רבי חיים ברים זצ"ל, השתוממו הנוכחים לראותו מוציא דף קטן מכיסו, בו הביט במשך כל הדרשה, בסיום דרשתו השאיר בלא משים את הפתק, בדקו וראו שהדף ריק, אחר זמן שאלוהו לשם מה לקח דף וקרא מתוכו, הרי מצאו אחר כך כי לא נכתב בו מאומה.

השיב רבי חיים במבוכה, "הבחנתי שהדפוס שהיה לפני הסתכל בדף שהכין לעצמו ואני לא הכנתי בכתב, חשבתי שאם אדרש ללא דף ואצליח יותר בדרשה, יאמר הקהל, הוא בלי דף והוא עם דף ותראו איזה דרשה יותר מצלחת, על כן גם אני הוצאתי פתק. (דור החיים)

הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב (כב ט)

ברש"י, כשהן שמחין אין אמה שמחה עמהם, שנאמר (דברים לב יב) 'ה' ב"ד ינחנו', וכשהאמות בטובה, הם אוכלים עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון, וזהו 'ובגוים לא יתחשב'.

הקשה הרה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ זיע"א בערבי נחל על דרשת חז"ל שבזמן שהאמות בטובה, ישאל אוכלים

להגיע לבחינה של 'שומע אמרי קל ומחזה שד-י יחזה', אף לבסוף 'נפל', והסבה היא, משום 'וגלוי עינים', אם אינו שומר על עיניו כדבעי ומשאירם לראות כל דבר. (סייה יעקב יוסף)

ועתה ברח לך אל מקומך אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך ה' מכבוד (כד יא)

ספר החסיד **רבי שמאי גינזבורג** זצ"ל על דרך מליצה, רב נכבד היה בורח תדיר מן הכבוד ומחשבה כמוסה בלבו, פי תעמל לו לבסוף הבטחת חז"ל בענין הכבוד כל הבורח מן הכבוד, הכבוד ירדף אחריו.

לימים הזדקן האיש ועדין לא הגיע לכבוד המיחל, התרעם על כך ולבסוף הרהיב עז ושאל את הכבוד בצורה ישירה, "מדוע לא ירדפת אחרי כמבטח", ענה לו הכבוד, "ירדפתי אחריך, אולם בכל פעם הסתובבת לאחורייך לנודא שאני כאן, ואז נבהלתי ממחשבה שאתה רודף אחרי ומהרתי לברח. (הגאון החסיד)

וישראל עשה חיל (כד יח)

לראש הישיבה **רבי יהודה צדקה** זצ"ל הגיע יהודי, ובקש עצה ותושיה בעניני מסחר ועסקים היכן עדיף לו להשקיע את מעותיו, לפניו עומדות שתי אפשרויות, שתי הזדמנויות בהן יכול לעשות חיל, והוא נבחר באיזו מהן יבחר.

הקשיב רבי יהודה לדברי האיש והבין שמדבר בעסקים גדולים ובסכומי עתק, אשר ללא ספק יטרידו את ראשו ורבו יומם ולילה מבלי שישאר לו פנאי לקבץ עתים לתורה ולשאר חפצי שמים.

נענה רבי יהודה ואמר, "מדברייך הבנתי שיש בדרך הרבה ממון ורכוש שיכולים להספיק לפרנסתך לכל החיים, אם כך מדוע הנך חושב לטרוח עבור עולם שאינו שלך, הכי עוד לא הגיעה השעה שתאמר די לבקשת עולם הזה, כלום לא מוטב שתשקיע את זמנך היקר בעסק התורה, משנה וגמרא הלכה ואגדה, מצות ומעשים טובים, שזו ההשקעה הבטוחה והטובה מכל". (וואת ליהודה)

שעות רצופות, לא נתן שנה לעיניו ולא אכל עד ליל יום שני.

אחר שהתפלל ערבית הלך לישון עד השעה אחת עשרה, אז קם ואכל מעשה אופה ושתה קפה, והתישב ללמוד עד ליל יום ג', התפלל ערבית ואכל מזד סעודתו הנ"ל ולא הלך לישון כל הלילה וגם יום שלישי היה ער, כך שבשתי פעמים מעת לעת לא ישן כי אם פעם אחת, כך עשה שנתים רצופות.

בהיותה הגדולה בבית, טפלה בתו הרבנית ערנפלד באחיה ואחיותיה הקטנים אחר פטירת אמה הרבנית, והיתה מתעוררת בלילות למענם, לימים ספרה שבכל הלילות ראתה את אביה עוסק באחד משלשת הדברים הללו, או בלמוד התורה, או בכתיבת תשובה, או שהיה משעין ראשו על השלחן ונרדם מעט, כדי להחליף כח. (ספרא דמלכא)

נאם שמע אמרי קל אשר מחזה שד-י יחזה נפל וגלוי עינים (כד ז)

ספר עשרה מאמרות כתב זקני הרה"ק **החלל יצחק זיע"א** אודות אביו הרה"ק **האמרי יוסף זיע"א**, כי בתקופתו הראשונה בספינקא פשה צריך ללכת מביתו עד למקוה, נוהג היה להתהלך כשעניו האחת פתוחה והאחרת סגורה.

משהבחין שעל בלעם הרשע מובא כי היה הולך עם עין אחת סגורה שנאמר (כד ג) 'נאם הגבר שתם העין', וברש"י ד"ק מהכתוב שסומא באחת מעיניו היה, החל האמרי יוסף להתהלך ברחוב עם שתי עינים סגורות, כשהוא לוקח לעצמו משמש שיוביל אותו.

זה שפרשו צדיקים את הפסוק (בראשית לח כא) 'איה הקדשה הוא בעינים על הדרך', 'איה הקדשה', כשרוצה אדם לחפש ולהגיע אל הקדשה, עליו לדעת שהיא 'בעינים', הכל תלוי בשמירת עיניו כדבעי, אך הסכנה הגדולה היא, 'על הדרך', בעת שמתהלך בדרך, ברחובה של עיר, צריך הרבה סיעתא דשמיא כדי שיוכל לשמר עיניו מלהביט בדברים המביאים לידי הרהור חטא ועוון.

בזה יש לפרש הכתוב 'נאם שמע אמרי קל אשר מחזה שד-י יחזה נפל וגלוי עינים', כי פעמים שזוכה אדם

וינען ויאמר הלא את אשר יטים ה' בפי אתו אטמו לדבר (כג יב)

אחד מאנשי הרה"ק **האור מלא** זיע"א הסתבך ועבר על חקי הממשלה, לבסוף נתפס והעמד לדין, הוא שכר בדרמים מרבים עורך דין שהכין אותו לקראת המשפט, אחר נסע אל הרבי לקבל את ברכתו שינצל מגזרת העניש החמור המרחף מעליו.

הרבי התענין וחקר כל פרט בהליכים כנגדו, לבסוף שם דברים בפיו והורה לו לטעון כך בבית המשפט, שאל האיש את הרבי מה לעשות שדברים אלו הם ההפך הגמור ממה שהכין אותו עורך דינו, והרבי חזר על דבריו, "רק כך תטען ואל תספר לעורך דין דבר וחצי דבר".

בשעת המשפט השיב לשופט ככל אשר נצטווה על ידי הרבי, ועורך דינו העומד לצדו משתומם על הדבר ומתמלא פחד כי בטח יחרץ דינו וירשע בדין, אף למרבה הפליאה קבל השופט את טענותיו ויצא זכאי בדין.

בצאתם מאולם המשפט תמה עורך הדיון ושאל, "מה ראית לטעון הפך ממה שנדברנו", והוא השיב כי כך נצטווה על ידי הרבי, קפץ העורך דין ממקומו והכה על מצחו באמר, "אף שכחתי, הלא לפי חקותיהם צדק הרבי בדבריו, אלו טענת כדברי לבטח היית יוצא אשם ומרשע". (הצבי והצדק פ' חוקות)

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא יטנב עד יאכל טרף (כג כד)

מאות תשובות כתב **החתם סופר** זצ"ל בזמן השכמת הבקר, כפי שהוא מסים את תשובותיו פעמים רבות, "כאור הבקר, יום פלוני ופלוני", דהיינו, כשהחל להאיר היום, גמר לכתב את התשובה שהתחיל בלילה.

מספר בן בנו **רבי שלמה אב"ד ברגסס** זצ"ל בספרו **חוט המשולש**, על התקופה שלאחר נשואי רבנו בהיותו דר בעיר פרוקטיץ, "דרכו בקדש, במוצאי שבת התישב ללמוד למשך עשרים וארבע

פרשת בלק

כי לא נחש ביעקב

ההחלטה של האברך החסידי הייתה סופית וחד משמעית: הוא נוטש את העגלה עמוסת הסחורה באמצע היער, והולך לדרכו. הוא קשר את הסוס והעגלה אל אחד העצים העבותים, העמיד בפני הסוס דלי מים וערמת שחת למחייתו, כמות שתספיק לו לשלשה ימים לפחות, התבונן פעם אחרונה על הסחורה הרבה אותה קונה במיטב כספו וממנה היה עתיד להתפרנס בתקופה הקרובה, והחל צועד במרץ רב אל העיר הסמוכה.

הסוס שלא ידע כי בעליו נוטשו, השמיע צהלות שמחה מול השחת והמים והחל לועס במרץ רב. דווקא צהלות אלו, חשב האברך לעצמו, יכולות להזמין לכאן עוברי אורח שיבואו לתהות על קנקנו של סוס זה שאין לו בעלים ואולי יחפצו לזכות בו מן ההפקר. אם הם יראו גם את העגלה עמוסת הסחורה, קל לשער שיהיו כאלה שלא ישלטו ביצרם ויחליטו לקחת אותה לעצמם. אך מחשבות אלו לא הרתיעו את האברך מהחלטתו הנחושה: הוא עוזב את הסוס והעגלה והולך לדרכו, ובוודאי מן השמים ירחמו עליו.

זמן לא רב קודם לכן עוד היה אברך זה מחובשי בית המדרש המובהקים. יושב היה על התורה ועל העבודה בהתמדה עצומה כשכל מחסורו, שלו ושל בני משפחתו, מוטל על כתפי חמיו, איש אוהב תורה ולומדיה שראה לעצמו זכות וחובה לתמוך בחתנו החשוב. במשך השנים נולדו לאברך בנים ובנות, זרע ברח' ה', שהסבו רוב נחת לסבא ששמח מאוד על היותם סמוכים על שולחנו.

כל עוד מצא חותנו של האברך את פרנסתו בהרחבה רבה, הוא תמך בחתנו ובכל משפחתו ברוכת הילדים. אולם לאחר שבגזירת שמים החלה פרנסתו להתמוטט בשל שורה של החלטות עסקיות מוטעות שביצע, לא היה לו מנוס מלבצע את השיחה אותה לא העלה על דעתו שהיא תתרחש. כשדמעות בעיניו גולל החותן בפני חתנו את מצבו הכלכלי הקשה והודיע לו כי נכון לתקופה זו הוא כבר אינו יכול לשאת על שכמו יותר את עול פרנסתם.

האברך ההמום מהשיחה הפנים היטב את משמעות השיחה: אין הוא יכול יותר לשהות בבית המדרש מבוקר ועד ערב. אין הוא יכול יותר להגות בתורה בהתמדה רבה. עול משפחתו על כתפיו ועליו מוטלת החובה לדאוג לכל מחייתם. החיים שלו משתנים עתה מקצה אל קצה.

בתושייתו הרבה לא איבד זמן. לאחר חיפוש קצר בכיכר השוק מצא חנות קטנה שעמדה להשכרה, והוא החליט למכור בה בדים משובחים. חנות של בדים עדיין לא הייתה בעיר, ואכן החנות נשאה חן בעיני התושבים והם רכשו בה לכל צרכיהם. את סוגי הבדים היה קונה האברך בעיר הבירה, שם ניתן היה להשיג בסיטונאות ובמחירים נוחים מגוון עשיר מאוד של בדים

מייצור מקומי וכאלה המיובאים מארצות המזרח.

למותר לציין שהאברך לא היה בקי במלאכת עגלונות, אמנם הוא רכש סוס ועגלה, אך טיבם של סוסים לא ממש היה נהיר לו, ולפיכך שכר גם עגלון שהיה נוסע וחוזר יחד עמו לעיר הבירה ומשם. עם הזמן ידע האברך גם להדריך את הסוסים, אבל עדיין נעזר בשירותיו הטובים של העגלון.

לאחר חג הפסח הגיע הזמן למלא את החנות ולחדש את המלאי עם בדים עדכניים, אביזרים וקציים. האברך השיג את הכסף לצורך הרכישה הגדולה ויצא לדרך אל עיר הבירה. ההצלחה האירה לו פנים ועלה בידו להשיג בדים משובחים ואיכותיים במחירים נוחים ומשתלמים ביותר. יחד עם העגלון העמים את הסחורה על העגלה עד אפס מקום, וכך יצאו לדרך. העגלון הצליף בשוטו על הסוס, והעגלה התקדמה לה בניחותא. מזג האוויר היה נוח והנסיעה הייתה על מי מנוחות.

כעבור יום או יומיים החל העגלון להתאונן על כאבי ראש עזים שטורדים את מנוחתו ומונעים ממנו להמשיך בדרכו. לא נותרה להם ברירה ובאחת האכסניות שעל אם הדרך עצרו למנוחה הזעיקו רופא שבדק את העגלון וקבע כי עליו להישאר במנוחה לפחות עוד עשרה ימים. הגיעו האברך והעגלון להחלטה כי בעוד שהעגלון יישאר לנוח באכסניה ינהג האברך את הסוס והעגלה בעצמו אל עיר מגוריו.

האברך שהפך לעגלון מזדמן לא הצליח למצוא מנוחה לנפשו. חג השבועות קרב ובא, והנה הוא נוסע מכאן לשם ומשם לכאן ללא תכלית רוחנית. בזכרוננו צפו ועלו כל השנים בהם היה נוהג לנסוע ימים מספר לפני חג השבועות להסתופף בצילו של האדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך זיע"א, שם היה מכין עצמו כדבעי לקבלת התורה. הזכרונות צפו לאברך לפי שהיער בו הוא נסע היה סמוך לעיר לאדי, מקום מושבו של האדמו"ר הזקן. בתי העיר נראו לו מרחוק והזכירו לו את העולם החסידי המובהק שממנו כמעט שכח.

הזכרונות הרוחניים העילאיים הביאו סערות רוח ונפש לאברך עד שהוא קיבל החלטה נועזת: הוא משאיר את העגלה מלאה הסחורה בעיצומה של היער, והוא הולך ברגליו אל חצר קדשו של האדמו"ר הזקן בליאדי.

משנכנס האברך אל בית המדרש פנה האדמו"ר הזקן אל בנו ממשיך דרכו הרה"ק רבי דובער זיע"א, 'האדמו"ר האמצעי', ואמר לו: דע לך כי אברך זה הוא נקרא בשם 'חסיד' וזאת לפי שהוא מוסר נפשו על חסידות! התפלא רבי דובער מאוד על דברים אלו, שכן הוא ראה שאביו לא הספיק עדיין לשוחח עם האברך, והנה הוא אומר לו כי זהו חסיד של מסירות נפש. אולם משניגש רבי דובער לשוחח עם האברך, ותוך כדי דיבורם שמע ממנו את סיפור העגלה עם הסחורה

שנשארה ביער, הבין היטב את כוונת אביו האדמו"ר הזקן שראה זאת ברוח קדשו.

לאחר חג השבועות, כשהאברך נכנס אל הקודש פנימה כדי להיפרד מהרבי, נענה האדמו"ר הזקן ואמר לחסיד: הסר דאגה מליבך - הסוס עם העגלה וכל הסחורה נמצאים עדיין ביער, בדיוק במקום שבו הנחת אותם, ולא אירע להם כל רע! לך לשם, ותחזור לביתך שלם בממונוך ושלם בתורתך.

נאנח האברך ואמר לרבי: רבי, אין דאגתי על העגלה והסחורה כפי שאני דואג מכך שנאלצתי לעזוב את בית המדרש ולעסוק במסחר, שכן המסחר מטריד אותי מלימוד התורה ועבודת השם. רצוני הוא להגות בתורה יומם ולילה.

הקשיב אדמו"ר הזקן לדברים אלו ואמר לאברך הנסער: הנה לך עצתי נאמנה, עליך לשכור אכסניית דרכים, סמוכה לאחד הכפרים, ממנה תוכל למצוא את פרנסתך ללא שתוטד מעבודת השי"ת. אשתך תנהל את האכסניה על הצד היותר טוב, לתת לאורחים מזון ומשקה ולספק להם מקום לינה, ואילו אתה תוכל ללמוד ולהתפלל כשאיפתך הטהורה.

עם פרידת האברך מרבו מיהר ופנה אל המקום בו השאיר את העגלה והסוס, והנה כבר מרחוק הוא רואה שהעגלה עם הסחורה עומדת בשלימות, ללא שנחסר ממנה כלום. עם זאת, הבחין האברך בפריץ גדול העומד שם ומתבונן בעגלה העומדת ללא בעלים וללא שומר.

התקרב האברך והחל לטפל בעגלה ובסוס כדי להמשיך את מסעו. או אז נגש אליו הפריץ ושאל אותו: מהו זה הדבר שהשארתי כאן את העגלה עם הסחורה ללא כל שומר, וכי לא חששת מידם הארוכה של שודדי הדרכים המלסטמים את הבריות או מארחי פרחי שיחמדו את הסחורה שעל העגלה?!

חיך האברך בטוב לב ואמר לפריץ: הלא תדע כי עגלה זו עומדת כאן כבר יותר משלשה ימים ואיש לא נגע בה. אני רואה בזה השגחה פרטית מיוחדת בזכות הצדיק האדמו"ר הזקן שאליה נסעתי. וכך עמד האברך וסיפר לפריץ בתמימות רבה את כל מה שהתרחש, החל מכך שחמיו לא יכול היה יותר לפרנסו ועד להוראה של הרבי לשכור בית אכסניה לפרנסתו.

היה הדבר לפלא רב בעיני הפריץ, והוא אמר לו: רואה אני עליך שאדם ישר אתה, נקי כפים ואיש אמונים, דע לך כי באחד מהכפרים שבבעלותי יש בית אכסניה גדול שמבקש אני להשכירו בתנאים נוחים ותוכל להתפרנס ממנו כראוי. אם רצונך בזה, מוזמן אתה להגיע ולשכור את האכסניה.

האברך שראה כי ישועתו קרובה לבוא, בדיוק כדברי האדמו"ר הזקן, שאל את הפריץ: הלא רואה אתה שכל כספי מושקע כעת בגלילי

חטופה ברגע אחד ללא כל סימן מקדים לכך.

לאחר בירור נודע לאברך כי זמן מותם של המכשפים הרשעים היה בשבת קודש בבוקר, בדיוק באותה שעה ממש בה הוא עלה לתורה בליאדי ואדמו"ר הזקן קרא שוב ושוב את הפסוק 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל'...

בזוהר הקדוש מובא כי מה שהתורה הקדושה מכנה את בלק בשמו 'בלק בן צפור', הכוונה היא ללמד שעסקיו בכשפיו היו עם ציפור. בלק היה לוקח צפור, דופק בה עם עשב, מפריחה באויר, לוחש לחשים ועושה מעשים, והציפור הייתה באה ומודיעה לו מנסתרות העולם.

כוחו של בלק בן צפור בחכמת הכישוף והטומאה הייתה גדולה מאוד. ויש מקום להתבונן: אם בלק בעצמו היה מכשף כה גדול, לשם מה היה זקוק לעזרתו של בלעם המכשף, וכי לא היה יכול להסתדר בכוחות עצמו.

בשאלה זו דן הזוהר הקדוש בפרשת בחוקת, ומובא שם כי אמנם בלק היה מכשף גדול יותר אלא שבחכמת הכישוף קיימים שני אופנים: קסם ונחש, ובעוד שבקסם היה כוחו של בלק גדול יותר הרי שבנחש היה כוחו של בלעם גדול יותר משל בלק.

והחילוק בין קסם לנחש, שקסם הוא עניין התלוי במעשה, שבלק היה עושה מעשי כישוף שונים עם הציפור, ואילו נחש אין עניינו במעשה כי אם בדיבור הפה, ובזה היה כוחו של בלעם גדול, שהיה יכול באמצעות כוח דיבורו לעשות את ענייני הכישוף.

ועל זה אמר הקב"ה כי לא יעלה ביד בלעם להפק זממו, שהרי תולעת יעקב אין כוחה אלא בפה, וכמה זכויות יש לבני ישראל דווקא בעניין זה של הדיבור והפה. יבואו כל הזכויות הללו ויגברו על כוח הדיבור שבפיו של בלעם הרשע.

בדברי הזוהר הקדוש אנו למדים על שורש המלחמה שהייתה נטושה בין בני ישראל לבלעם הרשע - כח הדיבור והפה! בלעם הרשע רצה להשתמש עם כוח הדיבור כדי לנצח את ישראל, ובני ישראל נצחו והכריעו את בלעם הרשע בזכות כח הדיבור וכל ענייני המצוות התלויות בפה.

ואמנם עיקר מלחמה עתיקת היום בין יעקב לעשו 'יהיה הניצחון על פי הדיבור, כמו שנאמר (בראשית כה כג): 'זֶלְאָם מְלֹאָם יִאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר, ופִּירֵשׁ רֵשׁ': כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים. והדבר נופל על הדיבור, כמו שדרשו את הפסוק (בראשית כו כב): 'הִקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִנֵּדִים יָדֵי עֶשָׂו', ואמרו במדרש (בראשית רבה, סה): הקול קול יעקב אין יעקב שולט אלא בקולו הקול קול יעקב והידים ידי עשו אין עשו שולט אלא בידים... ד"ה הקול קול יעקב, א"ר ברכיה בשעה שיעקב מרכין בקולו ידי עשו שולטות, דכתיב וילוונו כל העדה ויבא עמלק (שמות טז ח), ובשעה שהוא מצפצץ בקולו אין הידים ידי עשו, אין ידי עשו שולטות.

קצר כבר היה ביד האברך להשיב לפרץ את ההלוואה ואף לשלם לו את דמי השכירות.

בדיוק כפי שצפה הרבי, דעתו של האברך לא הוסחה מלימודו ותורתו. בעוד שאשתו עסקה באירוח, הוא ישב באחד החדרים הגדולים של האכסניה, שהוסב לבית מדרש, ועסק בתורה כרצונו.

חצי שנה חלפה ולפתע החל האברך להרגיש חולשה נוראה בכל גופו. החולי התחזק יותר ויותר עד שכמעט לא היה מסוגל ללכת על רגליו. האברך הבין כי זה מעשיו של אותו שכן מכשף, וידע כי עליו למהר ולנסוע אל רבו, האדמו"ר הזקן, למען יצילנו מצרה צרורה זו.

היה זה ערב שבת פרשת בלק כשהאברך הגיע ללאדי. בקושי רב הוא הצליח להגיע, עד כדי כך שלרוב חולשתו לא היה האברך מסוגל להיכנס לקבל ברכת 'שלום עליכם' מהרבי. גם לתפילת ליל שבת, ולדרוש הדא"ח שהרבי היה נוהג לומר אחר התפילה, לא הצליח האברך לבוא לרוב חולשתו וחולשא דאורחא.

בצפרא דשבתא הצליח האברך להגיע לבית מדרשו של הרבי באמצע התפילה והוא התיישב באחד הספסלים האחוריים של בית הכנסת הגדול, בצד מערב, סמוך לדלת הכניסה. האדמו"ר הזקן כלל לא ראה אותו, אולם למרבה הפלא, בשעת קריאת התורה, אשר כידוע היה האדמו"ר הזקן עצמו קורא בתורה, שומע האברך כי הרבי קורא אותו לעלות לתורה.

היה זה חידוש עצום, כי לא הייתה דרכו של האדמו"ר הזקן לקרוא לעלות לתורה, בפרט שבדרך הטבע הוא כלל לא ידע על בואו של האברך לליאדי.

בקושי רב נגגר האברך עד הבימה, וכאשר החל אדמו"ר הזקן לקרוא בתורה הוא התלהב מאוד ונעשה כלפיד אש. הרבי קרא את הפרשה בדביוק נפלאה, וכאשר הוא בא אל הפסוק (במדבר כג ג): 'כִּי לֹא נָחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל', כאילו נפל ראשו לאחור ועיניו נעשו בולטות, כפי שהיה דרכו בקודש בשעת עלית נשמה. והרבי באש קודש חזר וקרא את הפסוק כמה וכמה פעמים, עד שכל העומדים בבית הכנסת נבהלו מאוד כי דבר כזה לא ראו מימיהם.

מיד לאחר מכן התחיל האברך להרגיש התחזקות בגופו והשתפרות במצבו הבריאותי. במוצאי שבת נכנס האברך למחיצת קדשו של אדמו"ר הזקן וסיפר לו את כל הקורות אותו מני אז שהרבי הורה לו את הוראתו ועד עתה.

האדמו"ר הזקן הקשיב לדברים ואמר לו: אין לך לדאוג כלל, שכן אתה תהיה בריא בשלימות הגוף והנפש! ושוב החל הרבי לחזור שוב ושוב על הפסוק 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל' בדביוק נפלאה. לאחר מכן הוסיף הרבי ובירכו והורה לו לנסוע חזרה לביתו.

עוד בטרם הגיע האברך לביתו וכבר פגשו אותו יהודים שהתגוררו באזור ושאלוהו: האם שמעת מכל מה שאירע? האברך כמובן שלא ידע כלום, והשכנים סיפרו לו בהתלהבות שאותו גוי מכשף יחד עם אשתו שהיתה מרשעת כמותו, מתו מיתה

הבדים שקנתי, כך שאין באפשרותי לתת 'דמי קדימה' על האכסניה. האם תוכל להתחשב בי?! הפריץ לא נתן לאברך לסיים את שאלתו, כשהוא מכריז ואומר: פטור אתה מלתת דמי קדימה, ולא זו בלבד אלא שגם אני אתן לך סכום כסף נאה כדי שתוכל לרכוש את כל צרכי האכסניה, דברי מאכל ומשקאות חריפים, ובטוח אני שתוך זמן קצר תוכל לבוא ולהחזיר לי את ההלוואה וגם לשלם את דמי השכירות, כי יודע אני שאכסניה זו יכולה להביא עימה שפע רב של פרנסה.

האברך שמח מאוד. הוא חזר לביתו וסיפר לאשתו את כל אשר נעשה עימו ואת הוראת הרבי שהתקיימה באופן פלאי כשפריץ הציע לו מיוזמתו לשכור אצלו את בית האכסניה, ולכן מבקש הוא למכור את החנות על כל הבדים שבה, ולנסוע אל המקום שאותו אמר לו הפריץ, כדי לשכור את בית האכסניה.

מכיון שחנות הבדים היה לה שם טוב וקהל לקוחות נאמן הצליח האברך למצוא קונה שניאות לשלם עבורה סכום הגון, והוא נסע אל הכפר של אותו הפריץ כדי לסגור עמו את העסקה הגדולה.

אך הגיע האברך לכפר והשמועה התפרסמה כי הוא בא כדי לשכור את האכסניה. לא חלפו כמה שעות ועל דלת ביתו התדפקו מספר יהודים מתושבי המקום כשפניהם דאוגות מאוד. פתח להם האברך את הדלת והם פתחו בדיבור מהיר: באנו להציל אותך מסכנה גדולה האורבת לך באכסניה זו! אמנם זהו מקום שממנו יכול להיות לך פרנסה בהרחבה, אך דע לך כי כל אדם שמתגורר באכסניה זו סובל באופן נורא. רח"ל או שהוא עצמו או שאחד מבני ביתו אינו מוציא שנתו.

והסיבה לכך היא, המשיכו הללו ואמרו, ששכן רע יש לאותה אכסניה, גוי רע מעללים שכוחו רב מאוד בכשפים וקסמים, והוא יורד לחיי כל אדם שמגיע לשכור את אכסניה זו, ומסיבה זו אין איש המסכים לשכור את האכסניה, וזו הסיבה שבעל האכסניה נאלץ להביא אותך ממרחקים, בתקווה שלא תדע על מכשף זה עד שתחתום אתו את הסכם השכירות. אם חיך וחיי ילדיך יקרים לך, השמר והזהר איפוא מלהתעסק עם אכסניה זו.

האברך, שאמונת חסידים בערה בו, הודה לפונים על רצונם הטוב, אך אמר להם שהוא נחוש להישאר כאן באכסניה, למרות הכל. הרבי שלי, האדמו"ר הזקן הוא זה שהורה לי כי פרנסתי תהיה מאכסניה, והוא זה ששלח אותי לכאן. וכי יעלה על דעתכם, התפלא האברך, שהרבי שלי ישלח אותי למקום שהוא מסוכן עבורי ועבור בני משפחתי?! ברור שלא, כי מאתו לא תצא הרעות. אני נשאר כאן, ובטוח אני ברבון העולמים כי אני וביתי נאריך כאן ימים בטוב ובנעימים.

החדשים הראשונים של האברך עברו עליו בשפע של ברכה והצלחה. האכסניה שהייתה בפרשת דרכים על כביש סואן שרבים נסעו בו, התגלתה כמכרה זהב של ממש. אורחים רבים באו בשערי האכסניה, אם כדי לאכול ולשתות ואם כדי ללון יום או יומיים. השירות שאשתו של האברך נתנה לבאים היה מצוין, ואחרי זמן

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה-תא חז-תא

חֲדָתָא דְאַזְרִייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

צדיקים אינם מרגישים בעמל וקושי בקיום המצוות

לי צורך לראות זאת, עיני רואות את התנשפותך ואת זיעתך, ודי לי בזה לדעת כי לא את חבילתי הבאת, חבילתי הינה אגודה קטנה וקלה, לו היית מביא אותה לא היית מתאמץ כלל.

אלו הם דברי הנביא (ישעיה מג כב) 'ולא אותי קראת יעקב' ומנין - 'כי יגעת בי ישראל', היגיעה שיעת בעבורי, היא ההוכחה כי לא אותי עבדת, כי עבדת ה' קרובה וקלה להשגה, ככתוב **לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו**. אמר על כך הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה, משל זה הינו אחד משלושת המשלים שכיוון המגיד מדובנא ברוח הקודש.

בערב שבת סמוך לחשיכה. ויהי אך בא מן הדרך וירץ במהירות לביתו, ואת החפצים שהיו בעגלה אמר לעגלון כי תיכף ישלח לכאן את נערו להביא את חבילתו. ואכן משהגיע לביתו צוה למשרתו כי יביא את אגודתו מהעגלה החונה מחוץ לבית. הנער הלך סחב והביא את חבילתו של אדונו. וכך בא לפניו ובישרו כי מילא משאלתו, כאשר בתוך דבריו התנשף ועודו מקנח פניו מהזיעה שעליהם.

אמר לו העשיר, איה חבילתי. ויאמר הנער, הנחתיה בחדר החיצון. אמר לו העשיר, מה שהבאת לא שלי היא. אמר לו הנער, לך נא ראה כי אכן הבאתי את חבילתך שלך. אמר לו העשיר, אין

ולא רָאָה עֹמֵל בְּיִשְׂרָאֵל (כג, כא).

כך ביאר **האור החיים הקדוש** הפסוק שלפננו: גם נתכוון לומר שהצדיקים הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל, על דרך אומרו (תהלים עג טז) 'עמל הוא בעיני', אלא אדרבא כאדם המרויח וכאדם המשתעשע בשעשועים לרוב חשקם בתורה.

ובענין זה ידוע משלו של **המגיד מדובנא ע"ה** (אוהל יעקב נצבים ד"ה כי המצוה) המבאר בטוב טעם את הלימוד מהפסוק בפרשת נצבים (ל, יא-טו) 'כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד'. למה הדבר דומה, ליהודי עשיר שבא מן הדרך

מילתא דפליאה

בשמירת העינים תלוי צלם הפנים

ואשרי חלקו של האדם שכאשר אין לו ברירה ונצרך ללכת בעיר ובשווקים, עם זאת הולך בתורת ה' וכפי ציווי התורה - 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (להלן טו לט), ומוחו תפוס בתורת ה' וכפי שהסמיכו לכך הצדיקים ז"ע את הפסוק שלפנינו 'אשר מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עיניים', שאף אם האדם עמל להשיג מדרגות הקדושה עד שהגיע לבחינת 'מחזה שדי יחזה' שידיו רב לו בעליונים 'ויודע דעת עליון', אך נופל הוא מכל מדרגותיו באם הוא 'גלוי עיניים' שאינו שומר את עיניו.

ובשם הרה"ק **המגיד מזלאטשוב ע"ה** הובא: 'איה הקדשה היא בעינים' (בראשית לח כא) רוצה לומר, איה המקום המזומן להמשיך על עצמו רוח קדושה וטהרה, או חס וחלילה להמשיך רוח טומאה על עצמו, 'היא בעינים', כי עיקר הקדושה תלויה בשמירת העינים, אך אם חס וחלילה מסתכל בעינים על מקומות לא טהורים הרי שממשיך על עצמו רוח טומאה.

וראה כעין זה **בתפארת שלמה** (בלק ד"ה וכוסה): ידוע כי עיקר הקדושה של האדם בשמירת העינים בחינת הראות כמו שכתוב 'איה הקדשה' - היא בעינים, הקדושה הוא בעינים, לכן צריך שמירה מעולה מאד כי היזק ראייה שמיא היזק. רוצה לומר שפוגם בשם י"ה כנודע. וזה שכתוב (להלן כב ה) 'כיסה את עין הארץ' לשון כסות עיניים, שראה בלק את בני ישראל ששומרים בחינת הראות. אבל אצל בלעם הרשע כתיב 'נופל וגלוי עינים'. רוצה לומר, זאת הנפילה שלו כי היה 'גלוי עיניים' שלא שמר בחינת הראות כנ"ל.

אֲשֶׁר מִחֲזֵה שְׁדֵי יַחֲזֶה נָפֶל וְגִלּוֹי עֵינָיו וגו' (כד, ד).

יש לומר עפ"י דברי הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה**, ויש שהביאו מאמר זה בשם החוזה מלובלין ע"ה דהנה, שתי פעמים הוזכר 'אשרי' בספר התהלים על סדר אותיות האל"ף ב"ת, האחד 'אשרי יושבי ביתך' (פד ה) שתיקנו לאמרו בתפילה יחד עם פרק 'תהילה לדוד' (פרק קמה) המסודר לפי אל"ף ב"ת, והשני 'אשרי תמימי דרך' (קט א). אך בעוד 'אשרי יושבי ביתך' נאמר בסדר א' ב' בחד אפא, כלומר, פעם אחת בכל אות, השני - 'אשרי תמימי דרך', נאמר בתמניא אפי"ן, מדוע.

כי 'אשרי יושבי ביתך' משבח את היושב בביתו שנשארים פניו כפי שהיה עד עתה, אך 'תמימי דרך' - הנזקק לצאת לדרך, משתנה צורתו ותארו לשמונה פנים, שאינו יכול להישאר בתומו ובצדקותו כפי שהיה עד עתה. וכמו שאמרו משמו של החוזה מלובלין ע"ה בפסוק (להלן ט ג) 'והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה' מפני מה איש זה טהור הוא, משום 'ובדרך לא היה' ולכך לא הפסיד את קנייניו הרוחניים אשר נאבדים חלילה כאשר יוצא לדרך וחלילה אינו שומר את עיניו.

ולכן ב'אשרי יושבי ביתך' אומרים בסוף הפרק 'תהילת ה' ידבר פי', ואילו בסוף פרק 'אשרי תמימי דרך' נאמר 'תעיתי כשה אובד', שהרוצה לשמור נכסיו וקנייניו הרוחניים, ימנע עצמו עד כמה שיכול מלהסתובב בדרך, שלא ימצא עצמו חלילה בבחינת 'תעיתי כשה אובד'. ואף היוצא לדרך ישמור עיניו לבו ומוחו שיישמרו בטהרתם, ואז יאמר עליו 'אשרי תמימי דרך' - ההולכים בתורת ה', כי אשריו

ברזא דאז"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כלל ישראל - כשמסתכלים בהם באופן כללי מאירים הם באור יקרות ואין בהם פגם וחסרון כלל

וכבר כתב בעל התניא בספרו (פרק יט) שבכל יהודי יש נפש אלוקית הכמהה ומשתוקקת לקל חי ומלאה אהבה ורצון לידבק בחיי החיים, רק שאצל הרשעים בחינה זו נמצאת בתרדמת ואינה פועלת פעולתה כל עוד עסוקים הם בתאוות העולם השפל, אך כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה וצריכים למסור נפשם למען קדושת שמו יתברך מתעוררת בהם בחינה זו וגוברת על כל לבוש והסתר. אך חשוב לדעת שכל מה שדברנו מענין חלק הטוב שבכל נפש ישראלי הוא נצרך רק כאשר אנו מתייחסים לכל נפש ונפש בפרטות, אך כאשר עולה בפנינו המושג 'כלל ישראל' הרי שבזה בודאי אין שייך פגם וחסרון כלל וכלל כי נעלה הדבר גבוה מעל גבוה, וכפי שכתב בספה"ק **נועם אלימלך** שישנו עולם גבוה המכונה 'כל ישראל' אשר הוא שלם ואין שייך בו פגם כלל, כי בני ישראל בכללותם הם צדיקים ככתוב 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס כא) וחקוקה צורתם תחת כסא הכבוד, ולכן יש לאדם לומר לפני כל תפילה ומצוה 'לשם יחוד וכו' בשם כל ישראל'. את דבר החשיבות הנעלית שיש בבני ישראל בכללותם הבין כבר בלק מלך מואב, שהרי כך אמר לבלעם עת קראו לקלל את עם ישראל ולא עלה בידו - 'לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם', ולכאורה מדוע לו להדגיש לבלעם שלוקחו למקום שיראה משם רק את קצה העם ולא את כולו, הרי כבר יבוא לבלעם אל המקום ויראה את שיראה, אלא ביאר **בייטב לב** (בלק) שבזה רצה בלק לומר לבלעם שיביט אל כל נפש ישראלי באופן פרטי ובכך יתן לב אל חסרונותיהם, אך בל יביט אל העם בכללות כי באופן כללי מאירים הם באור יקרות ואין בהם פגם וחסרון כלל.

משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך (דברים ל ד), שלכל אדם יש קצה נסתר וחבוי בעומק הנפש שאינו נפגם לעולם, ואף אם נאמר שרצון האדם לשוב בתשובה אינו בשלימות רק מעורב בכוונות זרות שאינם לשם שמים, מכל מקום בודאי יש בו קצה אחד שהוא בשלימות בכונה טהורה לשוב אל השי"ת, ועל ידו יוכל לשוב ולהתרומם ולהשיג קרבת אלוקים, כי משם יקבצך ומשם יקחך (אור הגנוז לצדיקים - כת"י נצבים).

בפרשת שמע נאמר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך' (דברים ו ה), ויש להבין מדוע נאמר בצורה כזו של שימת הדברים על הלב ולא באופן הרגיל לקבלת הדברים ע"י שמיעת האוזן והבנתם, אלא שבא הכתוב לומר שאף אדם שנשמתו נתלבשה בלבושי העוונות המסתירים ממנו לקבל את דבר השי"ת מכל מקום יש לו לעורר את הנקודה הטהורה שבלבו ועי"כ יגיע לאהבה את השי"ת ולדבקה בו.

בשם **האבני נזר** מובא לבאר את ענין התשובה (נאות הדשא ח"ג עמ' קפ), שהנה לכאורה תמוה הרי ידוע לכל שכלי שרת שנטמא אינו ראוי לעבוד בו יותר בבית המקדש ואם עבדו בו עבודתו פסולה, וכמו"כ כשחטא אדם בעבירה הרי נטמאו אבריו ואינו יכול יותר לעבוד בהם את השי"ת וא"כ כיצד תועיל לו תשובה? אך ההסבר הוא כנ"ל שכיון שיש באדם עומק פנימי שאינו נפגם לעולם והוא בעומק הלב ופנימיותו, כי באמת אף אם איש ישראל חוטא לפעמים אין החטא מעמקי הלב רק בחיצוניות אבל הפנימיות של ישראל טובה, על כן שייך שישוב בתשובה ממקום זה ומשם יעלה ארוכה לכל קומתו ואבריו, וזהו הפירוש 'ממעמקים קראתיך ה' (תהלים קל א) מעומקא דליבא.

לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם (כג, יג).

הנה בכל יהודי אף שנתלכלך בחטא רח"ל מכל מקום תמיד תישאר בו נקודה פנימית שהיא טהורה ונקיה מכל שמץ ופסול, ועל ידה יוכל לשוב ולזכך עצמו ולהתעלות למדריגתו הראשונה. וכך פירש **הרבי ר' ברוך ממז'בוז זלה"ה** (בוצינא דנהורא ע' בנ"י) את הפסוק 'ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו' (תהלים לו י), שאף אם יהודי עושה מעשה שאינו טוב וסר לדרכי רשע מכל מקום לא ירשיע מכל וכל עד שלא ישאר בו משהו מן הטוב, אלא תמיד נשאר בו מעט שבו אינו רשע כלל, והתבוננת על מקומו ואיננו, תן דעתך להתבונן על אותו מקום מועט ותראה שאינו רשע כלל, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה 'אשירה לה' בחיי אזמרה לאלוקי בעודי' (שם קד לג), היינו שבכח ה'עוד' המועט שנשאר בתוכי שהוא זך וטהור בזה אזמר לאלוקי.

ונראה להסביר עפ"י זה את פירושו הידוע של **הבעש"ט** על מאמר חז"ל (אבות ו ב) 'בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה', ותמוה כי באם איננו שומעים את הבת קול באזנינו מה תועלת יש בהכרזתה? אלא ביאור הדבר הוא שכל הרהורי תשובה הבאים לאדם בליבו בכל יום הם כתוצאה מאותה בת קול שיוצאת מהר חורב ומכניסה יראה בלבבות (תולדות יעקב יוסף - קדושים). וביתר ביאור נראה לומר שאותו עומק פנימי וחבוי שיש לאדם שהוא תמיד טהור וקדוש קיומו הוא מחמת הבת קול שמזככת את האדם ומשאירה בו נקודה פנימית שאינה נפגמת לעולם.

זהו בעצם פירושו של הבעש"ט על הפסוק 'אם יהיה נדחך בקצה השמים

חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב

ד (יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות בג' תפילות

והזמן המיוחד להתקשר בכוח האבות הקדושים הוא בתפילת העמידה, אשר הם שתקנו ג' תפילות בכל יום, ובעמדנו להתפלל מקדימים זכות אבות ואומרים 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב', ובתפילת שחרית מתקשרים בכוחו של אברהם אבינו ע"ה, ובתפילת מנחה מתקשרים בכוחו של יצחק אבינו ע"ה, וכן בתפילת ערבית מתקשרים בכוחו של יעקב אבינו ע"ה, וזהו שאין קורין אבות אלא לשלשה, כי כל עבודתנו היא מכוחם, ובכח תפילות אלו זוכים לעורר כוחם עמנו לסייע בעדנו בעבודת ה' בכל תרי"ג מצוות.

זכות אבות בשלמות עומדת

עוד יעלה על ליבו כי כוחם נמצא עם כל אדם מישראל בכל הדורות והמצבים, שזכות אבות עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ובכל תפילה מזכירים את זכות האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה וקיום, ואף שבגמרא נחלקו אם זכות אבות עוֹדֵנָה קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבודאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עוֹדֵנָה תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובכוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

כוח האבות להתגבר על היצר

ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחיזוק מכוח האבות, כמו שנרמז בכתוב שהובא לעיל 'אשא עיני אל ההרים', לשאת עינים בכל עת צרה אל האבות הקדושים 'הרים', ועל ידי כן 'יבוא עזרי'.

כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם ואפילו נגיעה בעלמא, וכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, וכן אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות.

כשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק 'אם בחקותי תלכו ואת' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

וכחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד, וכמו שמצינו אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענן קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנר היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום כשנכנסה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, עד שהתאספו כל הכוחות אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות והאמהות, ונרמז בראשי תיבותיהם, 'יצחק יעקב ש'רה ר'בקה ר'חל א'ברהם ל'אה, ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולאה בנישואי בועז ורות, 'יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל' (רות

כי מראש צרים אֶרְאֶנוּ וּמַגְבְּעוֹת אֲשׁוּרֵנוּ הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכַּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב (כג, ט).

כל אדם מישראל צריך ליתן אל ליבו להיות מהלך בדרכם של האבות הקדושים, וללמוד מהם דרך בעבודת ה', ועל ידי ההתבוננות בדרכיהם אפשר לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב **בעל הטורים** (דברים ו ה) 'ואהבת' אותיות האבות, 'בכל לבבך' כאברהם שנאמר בו 'ומצאת את לבבו' (נחמיה ט ח), 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתיב ביה (לעיל כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהג כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגבר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלימוד התורה.

הליכה בדרכי אבות

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע, וכל עיקר חוזהם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים, כמו שכתוב (במדבר כג ט) 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו', 'צורים' הם האבות ו'גבעות' הם האמהות, וכל עבודת האדם ללכת בדרכי האבות כמו שאמרו (תנא דבי אליהו רבה פכ"ג) חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, כי כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרואים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם, ולפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

משלו על כך שהוא כמו היוצא לדרך, שאף שלא הגיע עדיין למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בכל זאת בדרך הרצויה,

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

בני יששכר	באר מים חיים	אוצר בעל שם טוב
שארית ישראל	יושר דברי אמת	תולדות יעקב יוסף
תפארת שלמה	מנחם ציון	נועם אלימלך
יסוד העבודה	אוהב ישראל	מנורת זהב החדש
מגן אברהם	מאור ושמש	מאור עינים
דברי יחזקאל	זרע קודש	אור המאיר
פרי צדיק	בת עין	עבודת ישראל
צדקת הצדיק	אור לשמים	קדושת לוי
חסד לאברהם		חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com